

Het bepalen van de te behalen doelstellingen in het kader van de uitvoering van de Agenda 2030.

1. Contents

1. Context.....	3
2. Het Onderzoek	4
3. Overzicht LIJSTEN	8
4. België: Stand van zaken per SDG	10
SDG 1: Geen Armoede	11
SDG 2: Geen Honger	13
SDG 3: Goede Gezondheid en Welzijn	14
SDG 4: Kwaliteitsonderwijs	16
SDG 5: Gendergelijkheid	17
SDG 6: Schoon Water en Sanitair	18
SDG 7: Betaalbare en Duurzame Energie	19
SDG 8: Waardig Werk en Economische Groei	20
SDG 9: Industrie, Innovatie en Infrastructuur	21
SDG 10: Ongelijkheid Verminderen	22
SDG 11: Duurzame Steden en Gemeenschappen	23
SDG 12: Verantwoorde Consumptie en Productie	24
SDG 13: Klimaatactie	25
SDG 14: Leven in het Water	26
SDG 15: Leven op het Land	27
SDG 16: Vrede, Justitie en Sterke Publieke Diensten	28
SDG 17: Partnerschap om Doelstellingen te Bereiken	29
5. Conclusies en Aanbevelingen.....	30
Referentielijst.....	34
Annexes.....	48

1. Context

In 1987 publiceerde de Wereldcommissie voor Milieu en Ontwikkeling (WCED) onder voorzitterschap van de Noorse Eerste Minister, Mevr. Gro Harlem Brundtland, 'Our Common Future'. Vanaf dat moment stond de term duurzame ontwikkeling, hét solidariteitsconcept in ruimte en tijd (cf. 'de behoeften van de huidige en toekomstige generaties'), centraal in het debat over milieu en ontwikkeling. Het concept duurzame ontwikkeling bracht ook het complexe probleem van de allocatie van hulpbronnen op de voorgrond: "Hoe kunnen we billijke welvaart voor iedereen creëren zonder uitputting of achteruitgang van de natuurlijke rijkdommen of ecosystemen?" In 1992 op de VN-conferentie over Milieu en Ontwikkeling (UNCED) in Rio de Janeiro werd dit tijdens de bespreking van Agenda 21 en in het bijzonder de discussies over de klimaatverandering, biodiversiteit en het bosbestand een belangrijke focus. In zowat elk van de 40 hoofdstukken van Agenda 21 werd verwezen naar ("*long-term*") "*goals of sustainable development*". In nogal wat gevallen moesten die doelstellingen nog worden bepaald. Enkele jaren later (1996) werd het eerste zogenaamde 'Blue Book' gepubliceerd: *Indicators of Sustainable Development: Guidelines and Methodologies*. In het voorwoord kon men lezen dat deze waren bedoeld "*to measure progress towards nationally defined goals for sustainable development*".

In 2001 en 2007 zijn er herwerkte versies van de 'Blue Book' gepubliceerd. Tien jaar na UNCED (2002) wordt een stand van zaken opgemaakt op de World Summit on Sustainable Development (WSSD) in Johannesburg. Het resultaat werd een nieuwe politieke verklaring, een Johannesburg Plan of Implementation (JPOI) en de schijnwerper op "*public-private partnerships*". Opnieuw wordt verwezen naar "*goals of sustainable development*", in het bijzonder met een referentie naar de Millennium Development Goals (MDGs), maar zonder verder een duidelijke opsomming te maken van wat dient te gebeuren. Twintig jaar na de baanbrekende top in Rio De Janeiro in 1992, werd een nieuwe wereldconferentie voor duurzame ontwikkeling georganiseerd, Rio +20. Deze conferentie had drie objectieven en twee thema's. De conferentie moest het politieke engagement voor Duurzame Ontwikkeling herbevestigen, 20 jaar beleid voor duurzame ontwikkeling analyseren en een antwoord bieden aan de mondiale uitdagingen die op ons afkomen. De twee thema's die deze doelstellingen mee moeten helpen realiseren zijn 'de groene economie in het kader van duurzame ontwikkeling en armoedebestrijding' en 'het institutioneel kader voor duurzame ontwikkeling'.

In de resolutie 66/288 'The future we want' van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties worden in hoofdstuk V. 'Framework for action and follow-up' verschillende paragrafen gewijd aan het formuleren van Sustainable Development Goals (SDGs) met als doel deze ter beschikking te hebben (als opvolger van de MDGs) tegen 2015. Dit leidde inderdaad op 25 september 2015 tot de goedkeuring door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van een nieuwe resolutie waarin de aanname van Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling wordt gezien als een actieplan met 17 doelstellingen en 169 targets die tussen 2016 en 2030 ingevuld en verwezenlijkt moeten worden. Ook nu kunnen we vaststellen dat – gelijkaardig met de aanpak in 1992 met Agenda 21 – de set met bijhorende indicatoren om de SDGs en targets op te volgen meer dan een half jaar later zijn gedefinieerd.

2. Het Onderzoek

Het onderzoek bestond eruit om voor de 17 SDGs bijhorende 169 SDG targets na te gaan of deze SMART-geformuleerd zijn. De volgende terminologie wordt gehanteerd in het onderzoek:

SDGs: Er zijn 17 'Sustainable Development Goals', die in september 2015 door de VN werden onderschreven, bijv. *'SDG 1 Beëindig armoede overal en in al haar vormen'*.

SDG target: Elke SDG bestaat uit verschillende targets, in totaal zijn er 169 VN targets die de SDGs nader uitwerken, bijv. *'SDG target 1.1 Tegen 2030 extreme armoede uitroeien voor alle mensen wereldwijd, die met minder dan \$ 1,25 per dag moeten rondkomen'*

SDG-indicator: Elke target heeft één of meerdere UNSTAT indicatoren, in totaal zijn er 242, bijv. *'Indicator 1.1.1 Aandeel van de bevolking onder de internationale armoedegrens naar geslacht, leeftijd, arbeidsstatus en geografische locatie'*.

Doelstellingen: De specifieke doelstellingen, via dit onderzoek geïdentificeerd, die tegen 2030 moet gehaald worden. Bij sommige SDG targets kunnen de doelstellingen onmiddellijk worden afgeleid, bij andere SDG targets is dit niet het geval. In dit onderzoek wordt de stand van zaken telkens afgewogen tegen de doelstelling (hiervoor wordt afgeweken van de bestaande set aan UNSTAT indicatoren daar die niet steeds gelijkaardig zijn aan de target zelf).

In **"Annex A – SDG Fiches"** is een fiche met uitgebreide informatie per SDG target opgemaakt. In deze Annex wordt elke SDG én SDG target volledig vermeld, alsook de bijhorende UNSTAT indicatoren per SDG target. De taak is SMART doelstellingen te bekomen die de SDG target volledig omvatten. Het vertrekpunt is dus de SDG target formulering, en niet de UNSTAT indicator.

Startend vanuit de SDG target formulering, blijken de bijhorende UNSTAT indicatoren soms gelijk(aardig) aan de SDG target. Het is enkel wanneer dit het geval is dat deze UNSTAT indicatoren relevant zijn om te weerhouden als doelstelling in dit onderzoek (zie hieronder bij LIJST 2). Indien de SDG target reeds SMART is, is dit reeds voldoende zonder de UNSTAT indicator.

Voor elk van de 169 SDG targets¹ (de target zelf, niet de UNSTAT indicator) wordt volgend schema in Figuur 1 gevolgd.

Indien een target niet-SMART geformuleerd is, werd nagegaan of België SMART-doelstellingen voor deze target heeft vooropgesteld of SMART-doelstellingen heeft onderschreven via Europese of Internationale verdragen. Voor deze SMART-doelstellingen werd een stand van zaken opgemaakt. De opgemaakte stand van zaken is gebaseerd op de SMART targets en de SMART onderschreven doelstellingen. Voor de targets die niet SMART geformuleerd zijn of waarvoor geen SMART doelstellingen onderschreven worden die de target omvatten, werden doelstellingen geformuleerd op drie ambitieniveaus. Het letterwoord 'SMART' wordt op meerdere manieren ingevuld, maar de meeste gebruikte duiding is:

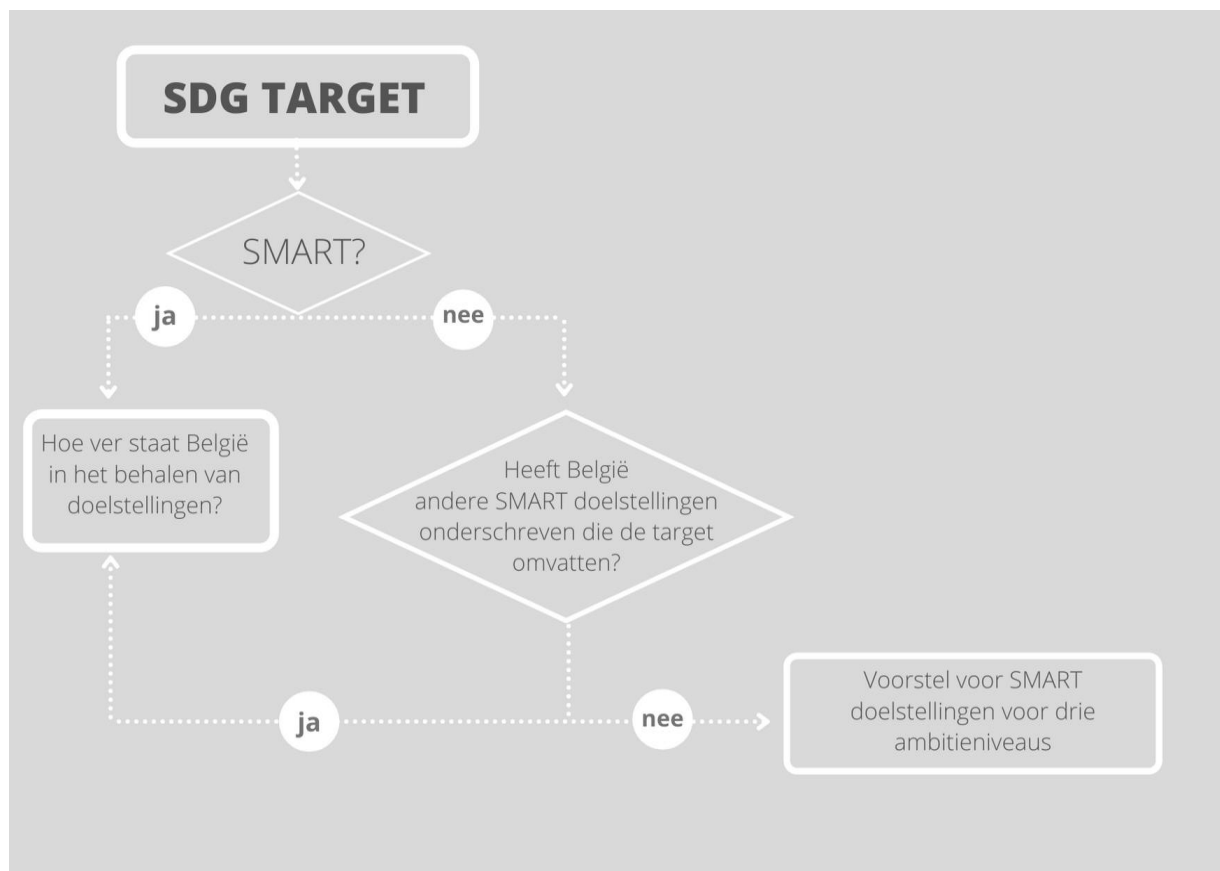
- 'S' : Specifiek^{2,3}

¹ Gezien er maar een beperkt aantal SDG targets zijn die uitsluitend behoren tot de bevoegdheid van gewesten/gemeenschappen (zie Orsini en Mazijn, 2017) zullen alle targets worden meegenomen in dit onderzoek. Wel is het zo dat sommige andere SDG targets niet relevant zijn voor het intra- of internationale beleid van België (cf. Orsini en Mazijn, 2017).

² SDG targets met een doelstelling "vergroten", "verkleinen", "dalen", "stijgen", enz. zijn als SMART aanzien. Waar er staat "in zekere mate stijgen", "aanzienlijk stijgen", enz. zijn nog als niet-SMART aanzien. 6.4, 8.1, 8.2, 10.2, 10.3, 10.4, 11.5, 11.a, 12.3; 12.5, 15.1, 15.6, 15.7.

³ SDG targets met een inspanningsverbintenis (bijv. het "opmaken van beleidsplannen" zonder het over de doelstelling van de inhoud van die plannen te hebben), zijn als SMART aanzien.

- 'M' : Meetbaar
- 'A' : Acceptabel (of Aanvaardbaar)
- 'R' : Realistisch (of Relevant)
- 'T' : Tijdsgebonden⁴

Figuur 1 SDG targets: doelstellingen bepalen.

Dit schema resulteert in:

- LIJST 1. Een set niet-SMART SDG targets. De voorlopig lijst bezorgd door opdrachtgever bij aanvang van het onderzoek bedroeg 133 SDG targets. Hiervan is in dit onderzoek een update uitgevoerd.
- LIJST 2. Een set uit de SDG targets van op LIJST 1 waarvoor doelstellingen door België onderschreven zijn die de SDG target omvatten. Deze doelstellingen worden gezocht in beleidsplannen van België alsook in bestaande wetten en/of verdragen op Belgisch of Europees niveau. Bij de SDG targets waarbij de UNSTAT indicator de SDG target voldoende omvatten (al dan niet samen met andere doelstellingen) wordt een UNSTAT indicator als doelstelling weerhouden. Hetzelfde geldt voor de indicatoren van het Federaal Planbureau. Indien een dergelijke indicator slechts een deel van de SDG target omvat en er nog niet voldoende aanvullende andere doelstellingen zijn, kan die indicator nog steeds dienen voor de formulering van doelstellingen in LIJST 3.
- LIJST 3 = LIJST 1- LIJST 2. Een lijst van SDG targets waarvoor nog geen SMART doelstellingen onderschreven door België beschikbaar waren. Doelstellingen op drie ambitieniveaus worden voorgesteld, gebaseerd op:
 - Eerder gevonden doelstellingen (SDG targets of andere doelstellingen onderschreven door

⁴ Indien er géén tijdsindicatie vermeld is, is de SDG target als SMART beschouwd en tijdsindicatie toegevoegd (i.e. maximaal tegen 2030) indien énkél de tijdsindicatie de reden is van het niet-SMART zijn: 1.3, 1.5, 1b, 2.b, 3.8, 5.1, 10.a, 11.4, 11.a, 12.b, 13.2, 14.b, 14.c, 15.6, 15.7, 16.8, 17.5, 17.12.

België) die niet volledig of niet-smart waren, zijn (deels of volledig) hergebruikt waar mogelijk.

- Indien de SDG target omvat wordt door een andere SDG target dan wordt de SDG target naar die targets doorverwezen.
 - De buurlanden hebben tot inspiratie gediend (Nederland, Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Duitsland, Luxemburg) alsook de Belgische regio's. Voor verschillende buurlanden zijn bronnen beschikbaar met gedane activiteiten om de SDG targets te bereiken: in het algemeen werd een rationale gevonden, t.t.z. een richting van hoe de SDG target geïnterpreteerd werd binnen dat land en hoe de target (deels) vervuld wordt. Echter, zeer zelden zijn in de buurlanden lange termijn extra (SMART) doelstellingen teruggevonden. Duitsland definieert enkele duidelijke doelstellingen/indicatoren.
 - Ook de UNSTAT metadata files met "rationale" is geraadpleegd als inspiratie. De focus ligt er op UNSTAT indicatoren versus focus van deze studie is de SDG targets zelf.
- LIJST 4 = 169 – LIJST 3. Een lijst van doelstellingen die België reeds heeft onderschreven én die de SDG target omvatten (hetzij de SDG target zelf, hetzij andere doelstellingen). Voor deze lijst werd de stand van zaken voor België opgemaakt.

Daarbij is per SDG target hetzij volgende 2 kwantitatieve methodes (waar de data het toelaat) gevolgd, hetzij een binaire vaststelling (0% of 100%) gemaakt. In "**Annex A – SDG fiches**" staan de berekeningsformules in de sjabloonfiche.

Voor de SDG targets waarbij beide kwantitatieve methodes kunnen berekend worden, wordt een percentage van vervulling bepaald (methode 1) én is er een indicatie hoe snel de resterende kloof in de recentste jaren varieerde (methode 2), t.t.z. de genormaliseerde afwijking over de laatste jaren t.o.v. de doelwaarde wordt berekend. Dit cijfer is een maat voor de verandering van de gemeten waarde gedurende de laatste jaren. Zodra deze genormaliseerde afwijking een cijfer is groter dan enkele eenheden, is de SDG target nog significant verwijderd van de te realiseren doelstelling. Hoe groter de (negatieve) waarde wordt, hoe trager de evolutie en hoe moeilijker de verwezenlijking tegen 2030.

Bovendien moet bij dit cijfer nog rekening worden gehouden of er al dan niet een aanhoudende (lineaire) trend is (en zal zijn). Daarom wordt waar mogelijk ook een projectie 2030 toegevoegd gebaseerd op de compound growth rate (CGR) en/of op intentie in beleidsplannen. De CGR gebruiken is enkel een meerwaarde indien een redelijke trend te bespeuren is in de data, t.t.z. een CGR op een random verdeling heeft weinig waarde. Merk op: een trend via data uit het verleden, hier de compound growth rate, geeft sowieso enkel een indicatie over hoe de toekomst er uit ziet indien het verleden gereproduceerd wordt, dus de toekomstprojectie moet met de nodige voorzichtigheid bekeken worden, daar dit afhankelijk is van veel externe factoren cf. macro-economische, onvoorziene rampen en of beleidsintenties/-bijsturingen, verzadiging, enz.

Bij sommige SDG targets kan deze methode niet toegepast worden hetzij omwille van data, hetzij omwille van de definitie van de doelstelling als een inspanningsverbintenis (versus resultaatsverbintenis). Een inspanningsverbintenis is bijvoorbeeld een wet (juridisch), een plan opmaken, een strategie uitwerken, enz. Het bestaan van een dergelijke wet, plan, strategie, enz. is dan voldoende om deze doelstelling als voldaan te beschouwen. Wel dient te worden opgemerkt dat er dan nog steeds aandacht dient gegeven te worden aan de reële invulling.

- Identificatie van de synergiën tussen de te ontwikkelen SDGs targets alsook van de trade-offs om de coherentie van het beleid in België te versterken, kunnen worden gevonden in de "KnowSDGs" van de EU. Het meest volledige is om de site "<https://knowsdgs.jrc.ec.europa.eu/interlinkages-visualization>" (in de sankey modus op de site) per SDG te raadplegen wat de synergiën en trade-offs

zijn.

In dit onderzoek wordt per SDG duidelijk vermeld waar er identieke doelstellingen weerhouden zijn voor verschillende SDG targets, alsook waar een nog niet-SMART SDG target volledig omvat is door (een) andere SDG target(s) zodat de bijkomende doelstellingen ook daar identiek zouden zijn voor de respectievelijke targets.

- Tot slot worden in dit onderzoek aanbevelingen voor België geformuleerd, zodat ons land alle kansen heeft om de voor 2030 gestelde doelen te bereiken.

De referentie-lijst voor het onderzoek wordt meegegeven in het laatste hoofdstuk van dit rapport.

3. Overzicht LIJSTEN

In Figuur 2 wordt het resultaat gegeven van het aantal targets per lijst. In “Annex A – SDG Fiches” is een fiche met uitgebreide informatie per SDG target opgemaakt o.m. hoe dit resultaat bekomen werd. Zoals vermeld wordt in deze Annex A gestart met een sjabloonfiche.

	Aantal targets	Lijst 1 - FIDO	Lijst 1 - update	Lijst 2	Lijst 3	Lijst 4
1 1 GEEN ARMOEDE	7	3	4	2	2	5
2 2 GEEN HONGER	8	7	5	2	3	5
3 3 GOEDE GEZONDHEID EN WELBEGING	13	7	9	5	4	9
4 4 HOOGKwaliteits ONDERWIJS	10	7	6	1	5	5
5 5 GESLAKEN-EGALITEIT	9	4	8	6	2	7
6 6 SCHONWATER EN SANITATIE	8	6	6	4	2	6
7 7 BETALBAAR EN SCHONE ENERGIE	5	3	4	2	2	3
8 8 WAARDIG WERK EN ECONOMISCHE GROEI	12	10	8	7	1	11
9 9 INDUSTRIE, INNOVATIE EN INFRASTRUCTUUR	8	8	8	4	4	4
10 10 VERMINDERDE ONGELIJKHEIDEN	10	8	6	6	0	10
11 11 DUURZAME STEDE EN GEMEENSCHAPPEN	10	8	9	5	4	6
12 12 VERANTWOORDE CONSUMPTIE EN PRODUCTIE	11	9	8	5	3	8
13 13 KLIMAATACTIE	5	4	4	2	2	3
14 14 LEVEN ONDER WATERS	10	9	7	5	2	8
15 15 LEVEN OP AARDE	12	11	10	3	7	5
16 16 VEER, RECHT EN STERKE INSTITUTIES	12	11	10	10	0	12
17 17 SAAMWERKING OM DOELSTELLINGEN TE VERKENEN	19	18	16	9	7	12
Totaal	169	133	128	78	50	119

Figuur 2 Aantal targets.

De SDG's bevatten 169 SDG targets. LIJST 1 (update) bevat 128 SDG targets.^{5,6} Er zijn 78 bijkomende SMART SDG targets onderschreven door België.⁷

Dit betekent dat er:

- 1) 50 niet-SMART SDG targets zijn. In “**Annex B – bijkomende ‘nieuwe’ doelstellingen voor BE**” is een overzicht van de volledige LIJST 3 met deze doelstellingen terug te vinden.
- 2) 119 SDG targets zijn SMART. Voor de SDG targets met SMART geformuleerde doelstellingen is een stand van zaken opgemaakt over de situatie in België. In “**Annex C – doelstellingen door BE onderschreven**” is de volledige LIJST 4 opgemaakt. Er zijn (nog) enkele targets met geen (of te weinig) gevonden data, deze staan duidelijk aangegeven.

⁵ SDG targets 8.10, 17.8 zijn al beschouwd als voldaan, ook al is de SDG target niet-SMART. Deze staan op lijst 4.

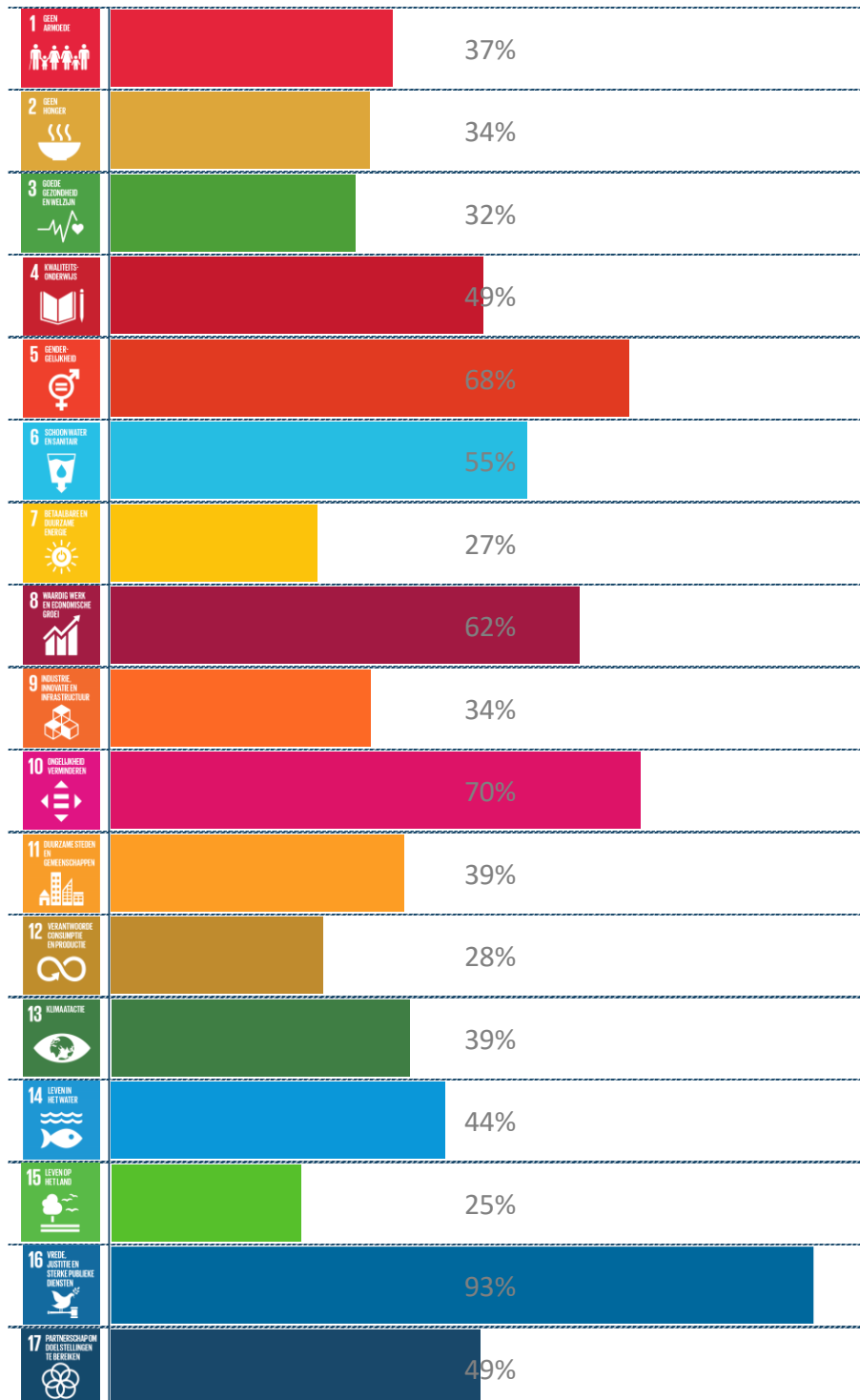
⁶ Verschillende SDG targets dragen bij tot SDG 17, sommigen voor de eerder financiële bijdrage (17.2) en andere eerder voor capaciteitsopbouw (17.9); Deze worden doorverwezen naar de (SDG 17) targets.

⁷ Indien énkél een regionale onderschreven doelstelling gevonden werd (bijv. uit Vizier 2030), werd dit niet als voldoende aanzien om op lijst 2 te komen, maar een dergelijke regionale doelstelling is wel overwogen als inspiratie in lijst 3.

4. België: Stand van zaken per SDG

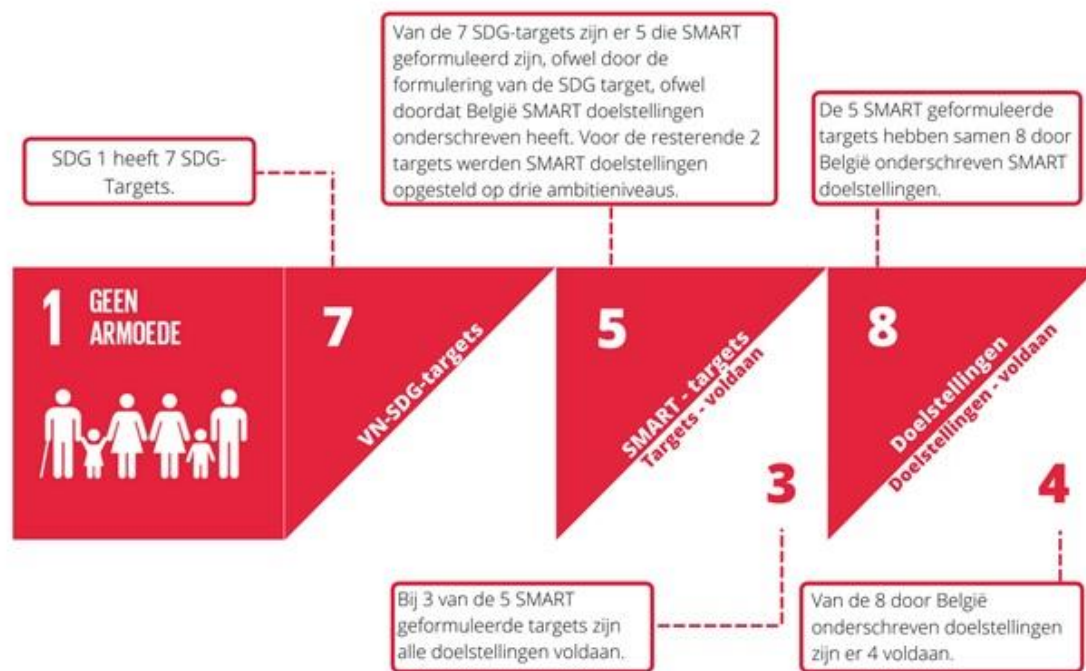
In dit hoofdstuk wordt een stand van zaken gegeven per SDG. Bij SDG 1 wordt vermeld hoe de figuren te interpreteren. Bij de andere SDG's is dit analoog. Indien extra informatie bij een bepaalde SDG voorhanden is, wordt dit bij die SDG verduidelijkt. Uitgebreide informatie is te vinden in **Annex A – SDG Fiches**.

Een overzicht voor alle SDG van de huidige stand van zaken is te vinden in Figuur 3. In dit overzicht zijn ook de 50 niet-SMART SDGs (Annex B) meegenomen als onvoldaan wat mogelijk is een onderschatting geeft voor 15 SDGs. Bij SDG 10 en SDG 16 zijn er geen dergelijke niet-SMART targets.

Figuur 3 Overzicht SDGs.

SDG 1: Geen Armoede

De doelstellingen van de 5 SMART SDG targets en al hun informatie is te vinden in **Annex C – doelstellingen door BE onderschreven**. Voor de resterende SDG targets zijn bijkomende SMART doelstellingen geformuleerd in **Annex B – bijkomende ‘nieuwe’ doelstellingen voor BE**.

	SMART	Doelstellingen	Voldaan	Stand van zaken (%)	Genormaliseerde afwijking	2030
1.1	VN	1	☑	100 %		
1.2	BE	1		15 %	↓	-
1.3	VN	1	☑	100 %		
1.4	/			4.1; 4.2; 4.3; 6.1; 6.2; 7.1, 7.2, 9.1, 9.3; 9.c; 11.1; 11.2; 11.6; 3.8; 8.10;		
1.5	BE	4		100 %		
				0 %		
				0 %		
				0 %		
1.a	/			17.1; 17.3; 17.2; 17.4		
1.b	VN	1	☑	100 %		

SDG target 1.1 is SMART gedefinieerd, heeft 1 doelstelling en is voor België voldaan.

SDG target 1.2 was niet SMART gedefinieerd maar België onderschreef wel een SMART doelstelling die de target omvat, en wordt dus als een SMART target beschouwd. Aan deze doelstelling werd voor 15 % voldaan en tegen 2030 zal deze target wellicht niet worden behaald.

Enkel voor SDG target 1.2 is een genormaliseerde afwijking beschikbaar. Deze is -13,6 m.a.w. deze waarde is groter dan enkele eenheden (standaardafwijkingen), hieruit kunnen we besluiten dat het verwezenlijken van deze SDG target zonder bijkomende inspanningen moeilijk zal zijn.

Bij de niet-SMART SDG targets 1.4 en 1.a wordt doorverwezen naar andere SDG targets. Dit wordt gedaan als deze (combinatie) de SDG target in kwestie voldoende omvat.

SDG target 1.3 heeft één doelstelling, deze doelstelling is identiek als een doelstelling van SDG target 10.3. SDG target 1.5 heeft twee identieke doelstellingen met SDG target 11.5 waarvan één ook met SDG target 13.1. SDG 1.5 heeft nog een andere doelstelling identiek aan 13.1.

Aanbeveling voor SDG 1:

- Voor de 2 niet-SMART targets (1.4 en 1.a) is de aanbeveling om doelstellingen te onderschrijven bijv. zoals voorgesteld in Annex B.
- Voor de SDG targets 1.2 en 1.5 is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets.

SDG 2: Geen Honger

	SMART	Doelstellingen	Voldaan	Stand van zaken (%)	Genormaliseerde afwijking	2030
2.1	VN	2		98 %		
				89 %	↓	-
2.2	/					
2.3	/					
2.4	BE	7		22 %	↓	-
				50 %	↑	+
				geen data		
				18 %	→	-
				50 %	↑	+
				64 %	↑	+
				8 %	↓	-
2.5	/					
2.a	BE	3		62 %	↓	
				42 %	↓	
				62 %	→	
2.b	VN	1	✓	100 %		
2.c	VN	1	✓	100 %		

SDG target 2.a heeft drie doelstellingen die identiek zijn aan drie doelstellingen van 3.b 9.b; 10.b; 17.2.

Aanbeveling voor SDG 2:

- Voor de 3 niet-SMART targets (2.2, 2.3 en 2.5) is de aanbeveling om doelstellingen te onderschrijven bijv. zoals voorgesteld in Annex B.
- Voor de SDG targets 2.1, 2.4 en 2.a is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets. SDG target 2.c is bereikt maar moet jaarlijks geëvalueerd worden.
- SDG target 2.a gaat over ODA. Indien hier focus zou worden gelegd op een stijging van aandeel ODA aan landbouw (zoals in 2.a. bedoeld) zou dit mogelijks een trade-off veroorzaken met andere SDG targets (zoals 3.b; 9.b; 10.b). Omwille van coherentie wordt voor elk van deze SDG targets de algemene ODA doelstellingen overgenomen van SDG target 17.2 waarbij het voornaamste is dat deze 17.2 doelstellingen nagestreefd worden (ODA) en slechts in mindere mate aan welke onderdelen die ODA wordt toegekend.

SDG 3: Goede Gezondheid en Welzijn

3 GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN		13 VN-SDG-targets		9 SMART - targets Targets - voldaan		20 Doelstellingen Doelstellingen - voldaan	
				3		4	
	SMART	Doelstellingen	Voldaan	Stand van zaken (%)	Genormaliseerde afwijking	2030	
3.1	VN	1	✓	100 %			
3.2	VN	1	✓	100 %			
3.3	BE	4		31 %	↓	-	
				67 %	↑		
				20 %	↓	-	
				2 %	↓	-	
3.4	BE	2		32 %	→	-	
				86 %	↑	+	
3.5	BE	4		26 %	→	-	
				68 %	↓	-	
				geen data			
				geen data			
3.6	VN	1		35 %	→	+	
3.7	/						
3.8	VN	2	✓	99 %			
				98 %	→		
3.9	BE	1		geen data			
3.a	/						
3.b	BE	4		62 %	↓		
				42 %	↓		
				62 %	→		
				0 %			
3.c	/						
3.d	/						

SDG target 3.b heeft drie doelstellingen die identiek zijn aan drie doelstellingen van SDG targets: 2.a; 9.b; 10.b en 17.2.

Aanbeveling voor SDG 3:

- Voor de 4 niet-SMART targets (3.7, 3.a, 3.c en 3.d) is de aanbeveling om doelstellingen te onderschrijven bijv. zoals voorgesteld in Annex B.
- Voor de SDG targets 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.8 en 3.b is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets.

- Voor SDG target 3.9 en enkele doelstellingen van SDG target 3.5 is er geen data gevonden, aanbeveling is data te registreren.
- SDG target 3.b gaat over ODA. Indien hier focus zou worden gelegd op een stijging van aandeel ODA aan vaccins en geneesmiddelen (zoals in 3.b. bedoeld) zou dit mogelijks een trade-off veroorzaken met andere SDG targets (zoals 2.a; 9.b; 10.b). Omwille van coherentie wordt voor elk van deze SDG targets de algemene ODA doelstellingen overgenomen van SDG target 17.2 waarbij het voornaamste is dat deze 17.2 doelstellingen nagestreefd worden (ODA) en slechts in mindere mate aan welke onderdelen die ODA wordt toegekend.

SDG 4: Kwaliteitsonderwijs

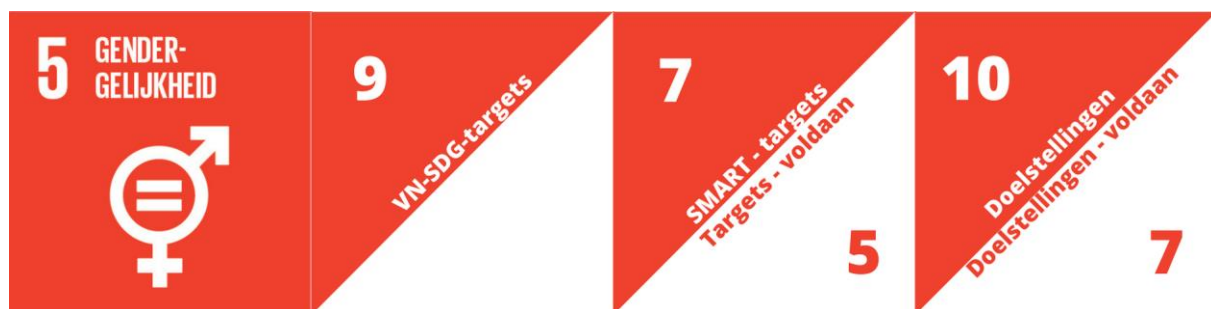
	SMART	Doelstellingen	Voldaan	Stand van zaken (%)	Benormaliseerde afwijking	2030
4.1	VN	1		92 %	↓	-
4.2	VN	1		99 %	→	-
4.3	VN	1	✓	100 %		
4.4	/					
4.5	BE	2	✓	100 %		
				100 %		
4.6	/					
4.7	VN	1	✓	100 %		
4.a	/					
4.b	/					
4.c	/					

SDG target 4.5 heeft één identieke doelstellingen met SDG target 5.5.

Aanbeveling voor SDG 4:

- Voor de 5 niet-SMART targets (4.4, 4.6, 4.a, 4.b en 4.c) is de aanbeveling om doelstellingen te onderschrijven bijv. zoals voorgesteld in Annex B.
- Voor de SDG targets 4.1 en 4.2 is de score vrij hoog, maar om volledig te behalen, is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets. Voor beide targets lijkt het echter moeilijk te zijn om de laatste percentages te overbruggen.
- Voor de SDG targets 4.3 en 4.5 zijn de doelstellingen juridisch behaald, maar een aandachtspunt blijft mogelijke maatschappelijke obstakels voor toegang tot onderwijs. Ook SDG target 4.7 is beleidsmatig voldaan, maar blijft een aandachtspunt om na te gaan of dit zich ook vertaalt in opgedane kennis en vaardigheden van de leerlingen.

SDG 5: Gendergelijkheid

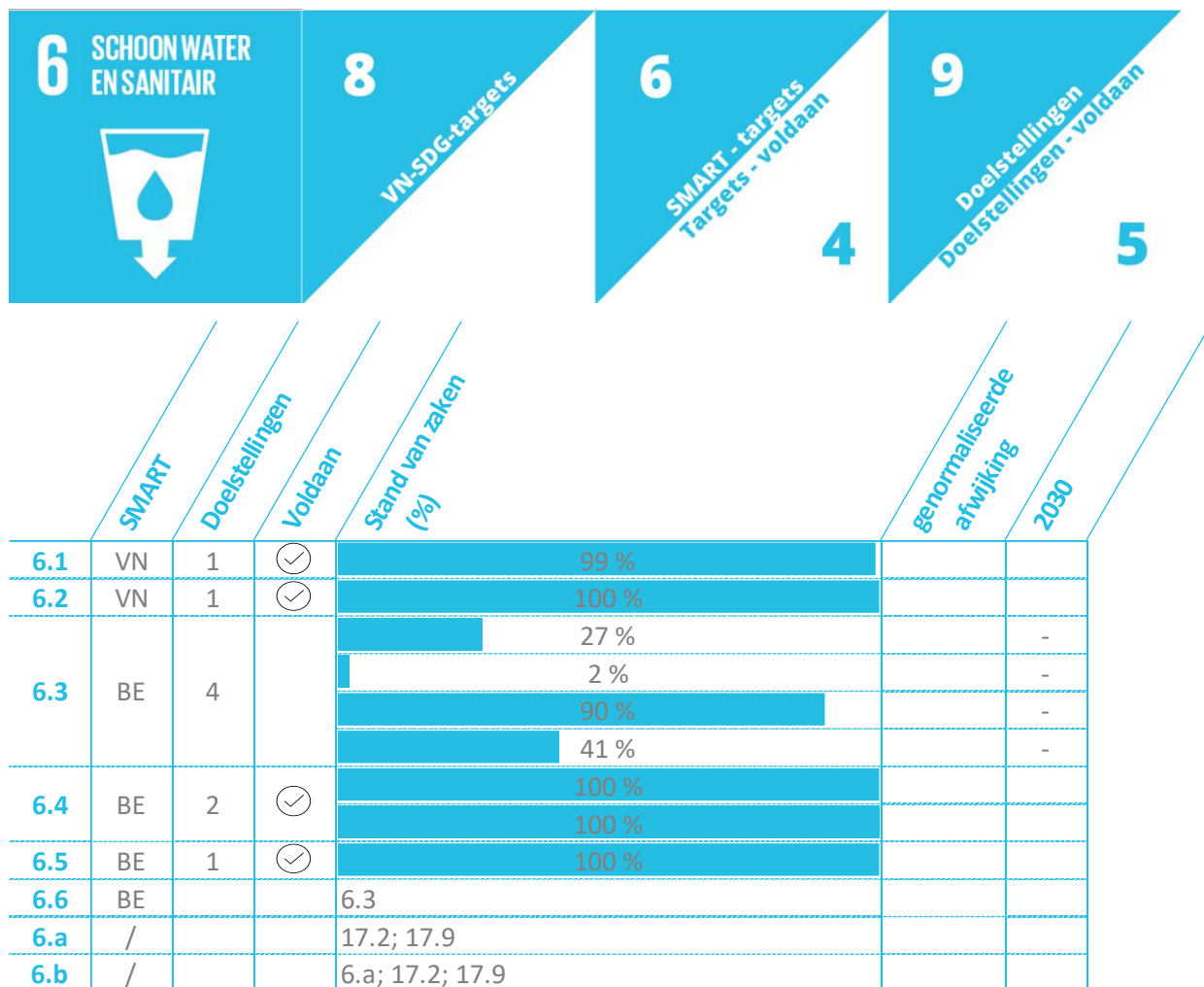
	SMART	Doelstellingen	Voldaan	Stand van zaken (%)	Genormaliseerde afwijking	2030
5.1	VN	1	✓	100 %		
5.2	BE	1	✓	100 %		
5.3	BE	1	✓	100 %		
5.4	/					
5.5	BE	4		75 %	↓	-
				71 %	↓	-
				100 %	↑	
				31 %	↓	-
5.6	BE	1		100 %		
5.a	BE	1	✓	100 %		
5.b	/					
5.c	BE	1	✓	100 %		

SDG target 5.5 heeft één identieke doelstelling met SDG target 4.5.

Aanbeveling voor SDG 5:

- Voor de 2 niet-SMART targets (5.4 en 5.b) is de aanbeveling om doelstellingen te onderschrijven bijv. zoals voorgesteld in Annex B.
- Voor de SDG target 5.5 is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG target.
- Voor de SDG targets 5.1, 5.2, 5.3 en 5.6 zijn de doelstellingen juridisch behaald, maar de praktijk toont aan dat deze doelstellingen in werkelijkheid nog niet gehaald worden: er is nog steeds discriminatie (5.1), geweld tegen vrouwen en meisjes komt voor (5.2), vrouwenbesnijdenis en gedwongen huwelijken gebeuren nog steeds in België (5.3) en maatschappelijke barrières kunnen toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorg verhinderen (5.6). Op deze doelstellingen dient dus blijvend ingezet te worden. SDG targets 5.1 en 5.2 zullen in praktijk wellicht nooit volledig behaald worden.

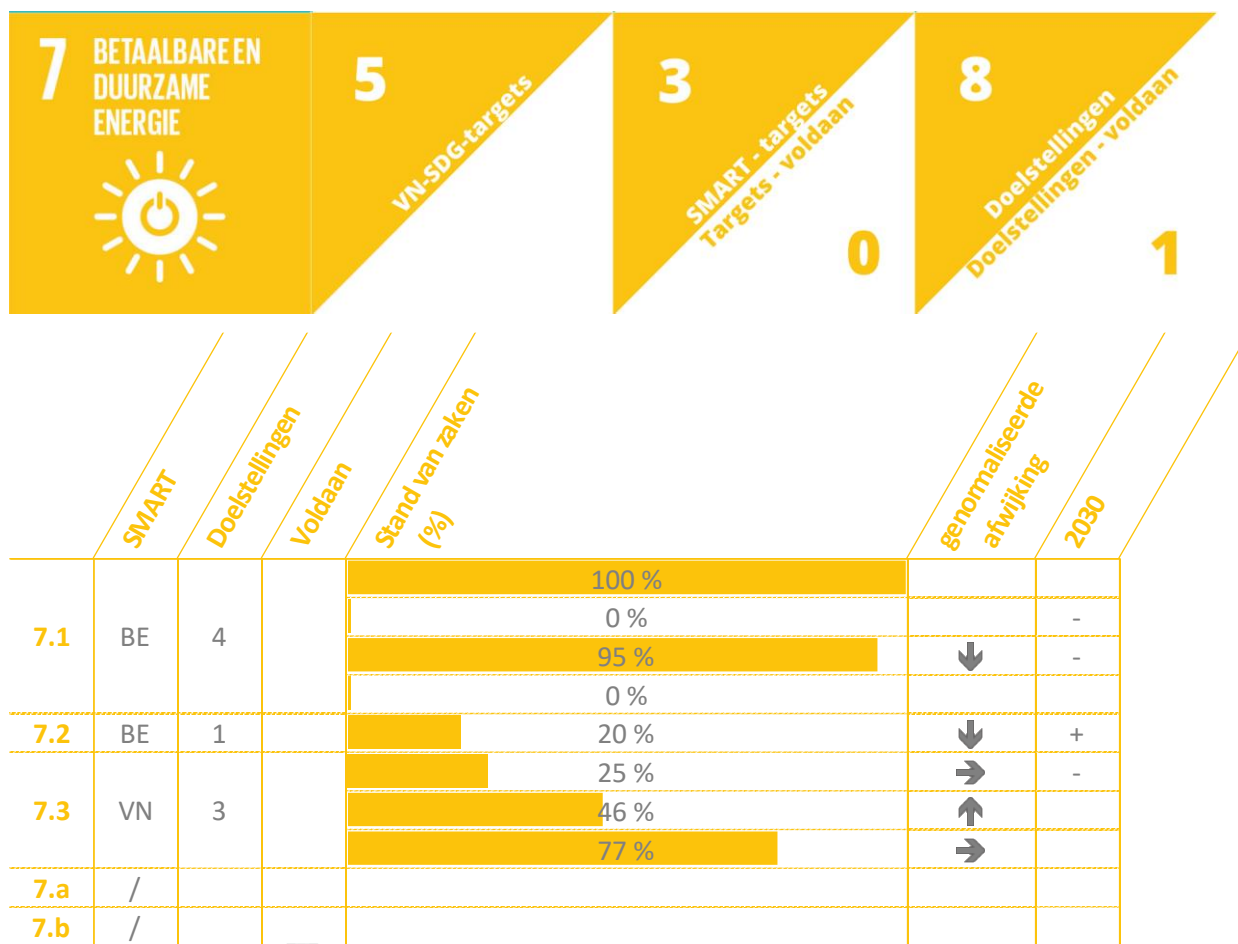
SDG 6: Schoon Water en Sanitair

Aanbeveling voor SDG 6:

- Voor de 2 niet-SMART targets (6.a en 6.b) is de aanbeveling om doelstellingen te onderschrijven bijv. zoals voorgesteld in Annex B. Deze doelstellingen zijn hoofdzakelijk toegespitst op de ontwikkelingssamenwerking.
- Voor de SDG target 6.3 (=6.6) is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG target.
- Voor de SDG targets 6.4 en 6.5 zijn de doelstellingen voldaan, maar jaarlijks op te volgen.
- Voor de SDG targets 6.1 en 6.2 (i.v.m. toegang tot water) worden de doelstellingen als quasi voldaan beschouwd, er is een klein resterend percentage waar de kloof wellicht niet te overbruggen valt.

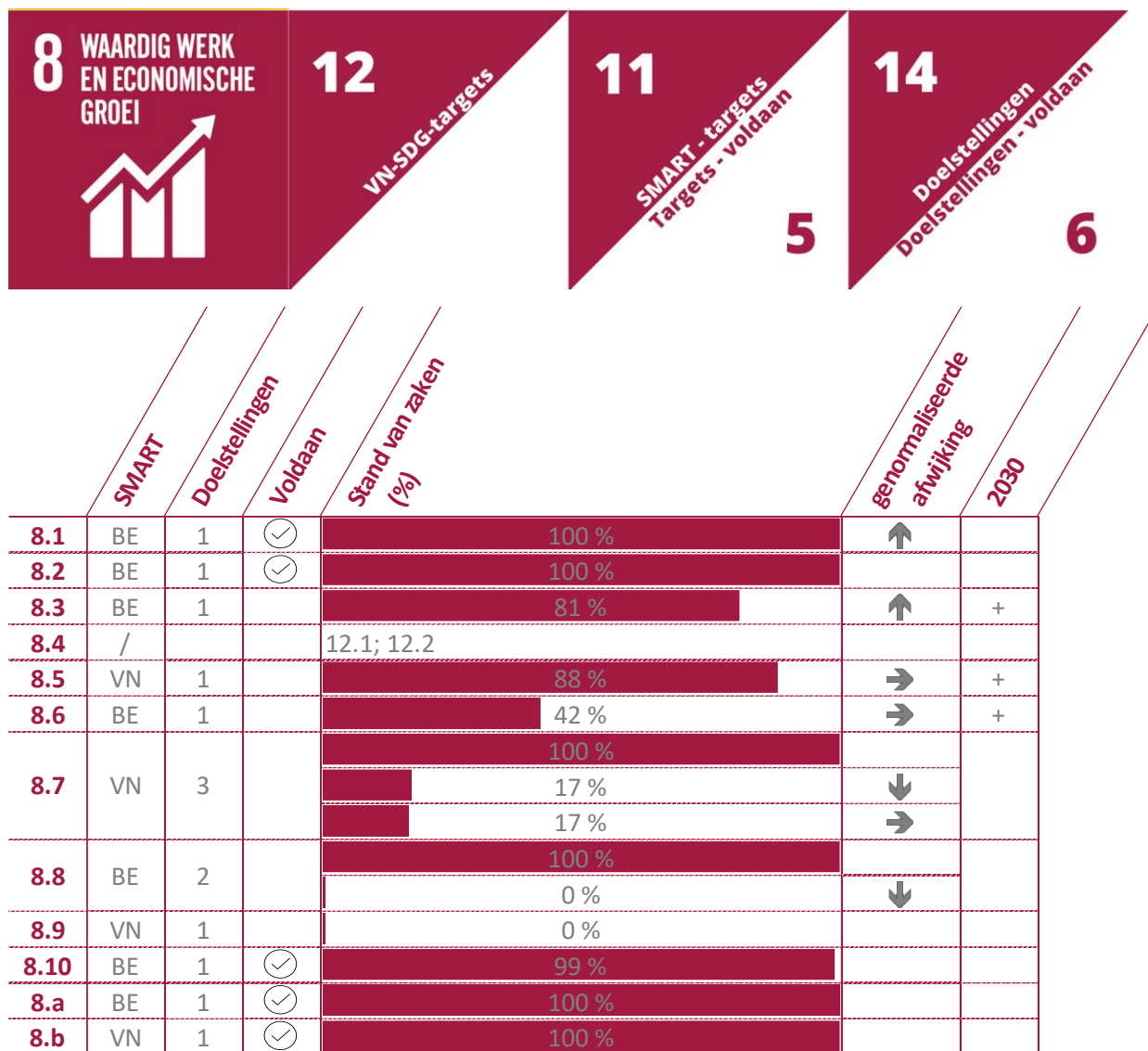
SDG 7: Betaalbare en Duurzame Energie

Aanbeveling voor SDG 7:

- Voor de 2 niet-SMART targets (7.a en 7.b) is de aanbeveling om doelstellingen te onderschrijven bijv. zoals voorgesteld in Annex B.
- Voor de SDG targets 7.1 en 7.3 is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets. Voor SDG 7.1 is de bevoorradingszekerheid in feite een combinatie van de energiemix (SDG 7.2) en één van de doelstellingen bij 7.1 over energie-afhankelijkheid (niet-bereikt). Daar de kernuitstap wellicht zal zorgen dat deze energie-afhankelijkheid stijgt, is het van belang om meer in te zetten op alternatieve bevoorrading, al dan niet in België zelf (SDG 7.2).
- Voor SDG target 7.2 is de doelstelling nog niet bereikt, maar het pad lijkt te voldoen tegen 2030.

SDG 8: Waardig Werk en Economische Groei

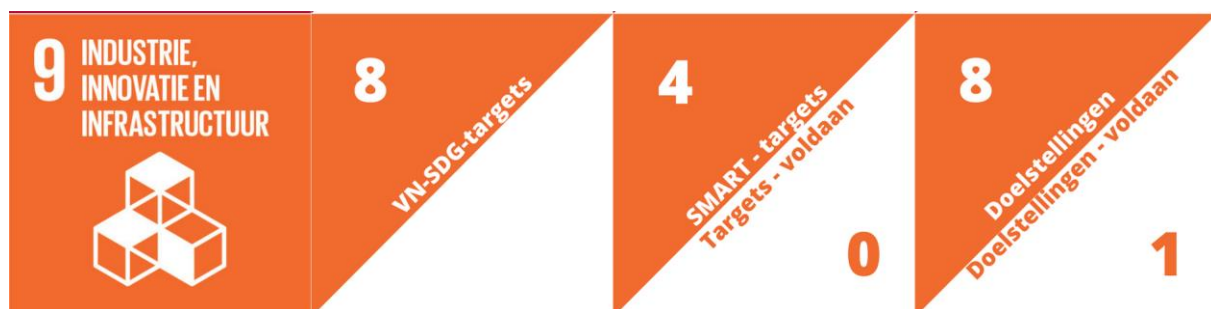

SDG target 8.3 heeft één identieke doelstelling met SDG target 9.5.

Aanbeveling voor SDG 8:

- Voor de niet-SMART target (8.4) is de aanbeveling om doelstellingen te onderschrijven bijv. zoals voorgesteld in Annex B.
- Voor de SDG targets 8.7 en 8.8 is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets.
- Voor de SDG 8.1 en 8.2 (voldaan) is nog jaarlijkse opvolging nodig.

SDG 9: Industrie, Innovatie en Infrastructuur

	SMART	Doelstellingen	Voldaan	Stand van zaken (%)	Benormaliseerde afwijking	2030
9.1	BE	2		56 %	↓	-
				75 %	↓	-
9.2	/			9.a; 9.b		
9.3	/			9.a; 9.b		
9.4	BE	1		70 %	↑	
9.5	BE	1		81 %	↑	+
9.a	/			17.2; 17.6; 17.9; 17.16		
9.b	BE	4		62 %	↓	
				42 %	↓	
				62 %	→	
				100 %		
9.c	/			17.6; 17.8		

SDG target 9.1 heeft twee identieke doelstellingen met SDG target 11.2. SDG target 9.5 heeft één identieke doelstelling met SDG target 8.3. SDG target 9.b heeft drie identieke doelstellingen met verschillende SDG targets: 2.a; 3.b; 10.b; 17.2 en één identieke doelstelling met 17.16.

Aanbeveling voor SDG 9:

- Voor de 4 niet-SMART targets (9.2, 9.3, 9.a en 9.c) is de aanbeveling om doelstellingen te onderschrijven bijv. zoals voorgesteld in Annex B.
- Voor de SDG targets 9.1, 9.4 en 9.b is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets.
- SDG target 9.b gaat onder meer over ondersteunen van technische ontwikkeling en capaciteitsopbouw bijv. via ODA. Indien hier focus zou worden gelegd op een stijging van aandeel ODA (zoals in 9.b. bedoeld) zou dit mogelijks een trade-off veroorzaken met andere SDG targets (zoals 2.a; 3.b; 10.b). Omwille van coherentie wordt voor elk van deze SDG targets de algemene ODA doelstellingen overgenomen van SDG target 17.2 waarbij het voornaamste is dat deze 17.2 doelstellingen nagestreefd worden (ODA) en slechts in mindere mate aan welke onderdelen die ODA wordt toegekend.

SDG 10: Ongelijkheid Verminderen

10 ONGELIJKHEID VERMINDEREN 10 VN-SDG-targets 10 SMART - targets Targets - voldaan 21 Doelstellingen Doelstellingen - voldaan 5 13						
	SMART	Doelstellingen	Voldaan	Stand van zaken (%)	Genormaliseerde afwijking	2030
10.1	VN	1	✓	100 %		
10.2	VN	3		100 %		
				0 %		
10.3	BE	3		100 %		
				0 %		
10.4	BE	3	✓	100 %		
				100 %		
				100 %		
10.5	BE	1	✓	100 %		
10.6	BE	1	✓	100 %		
10.7	BE	2		100 %		
				0 %		
10.a	VN	1	✓	100 %		
10.b	BE	4		62 %	↓	-
				42 %	↓	
				62 %	→	
				100 %		
10.c	VN	2		geen data		

SDG target 10.3 heeft één identieke doelstelling met SDG target 1.3. SDG target 10.6 heeft één identieke doelstelling met SDG target 16.8. SDG target 10.b heeft drie identieke doelstellingen met verschillende SDG targets: 2.a; 3.b; 9.b en 17.2; en één identieke met 17.3.

Aanbeveling voor SDG 10:

- Voor de SDG targets 10.2, 10.3, 10.7 en 10.b is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets.
- SDG target 10.b gaat over ODA en wordt volledig behandeld via de doelstellingen van 17.2 (3) en de doelstelling van 17.3.
- Voor SDG target 10.c is de aanbeveling ofwel een duidelijke data-verzameling te organiseren voor de transactiekosten van overschrijvingen van migranten, ofwel de doelstellingen anders te formuleren.
- Voor SDG targets 10.1 en 10.4 zijn de doelstellingen voldaan, met de aanbeveling jaarlijks op te volgen.

SDG 11: Duurzame Steden en Gemeenschappen

11 DUURZAME STEDEN EN GEMEENSCHAPPEN				10 VN-SDG-targets	6 SMART - targets Targets - voldaan	17 Doelstellingen - voldaan
				2	6	
	SMART	Doelstellingen	Voldaan	Stand van zaken (%)	Benormaliseerde afwijking	2030
11.1	BE	3		83 %	↓	
				0 %		
				100 %		
11.2	BE	5		56 %	↓	-
				75 %	↓	-
				17 %	↓	-
				29 %	→	-
				100 %		
11.3	/			100 %		
11.4	BE	1	☑	100 %		
11.5	BE	2		0 %		
				0 %		
11.6	BE	5		69 %	↑	+
				81 %	→	+
				84 %	↓	-
				100 %		
				0 %		
11.7	/					
11.a	VN	1	☑	100 %		
11.b	/			1.5; 10.2; 12.2; 13.1; 13.2		
11.c	/			17.2; 17.9		

SDG target 11.2 heeft twee identieke doelstellingen met SDG target 9.1. SDG target 11.5 heeft twee identieke doelstellingen met SDG target 1.5 en één daarvan ook met SDG target 13.1. SDG target 11.6 heeft twee identieke doelstellingen met SDG target 12.5.

Aanbeveling voor SDG 11:

- Voor de 4 niet-SMART targets (11.3 , 11.7, 11.b en 11.c) is de aanbeveling om doelstellingen te onderschrijven bijv. zoals voorgesteld in Annex B.
- Voor de SDG targets 11.1, 11.2, 11.5 en 11.6 is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets.
- Voor de SDG target 11.4 is deelname aan UNESCO als voldaan beschouwd, maar aanbeveling zou zijn om zoals in het verleden ook een financiële bijdrage te leveren.

SDG 12: Verantwoorde Consumptie en Productie

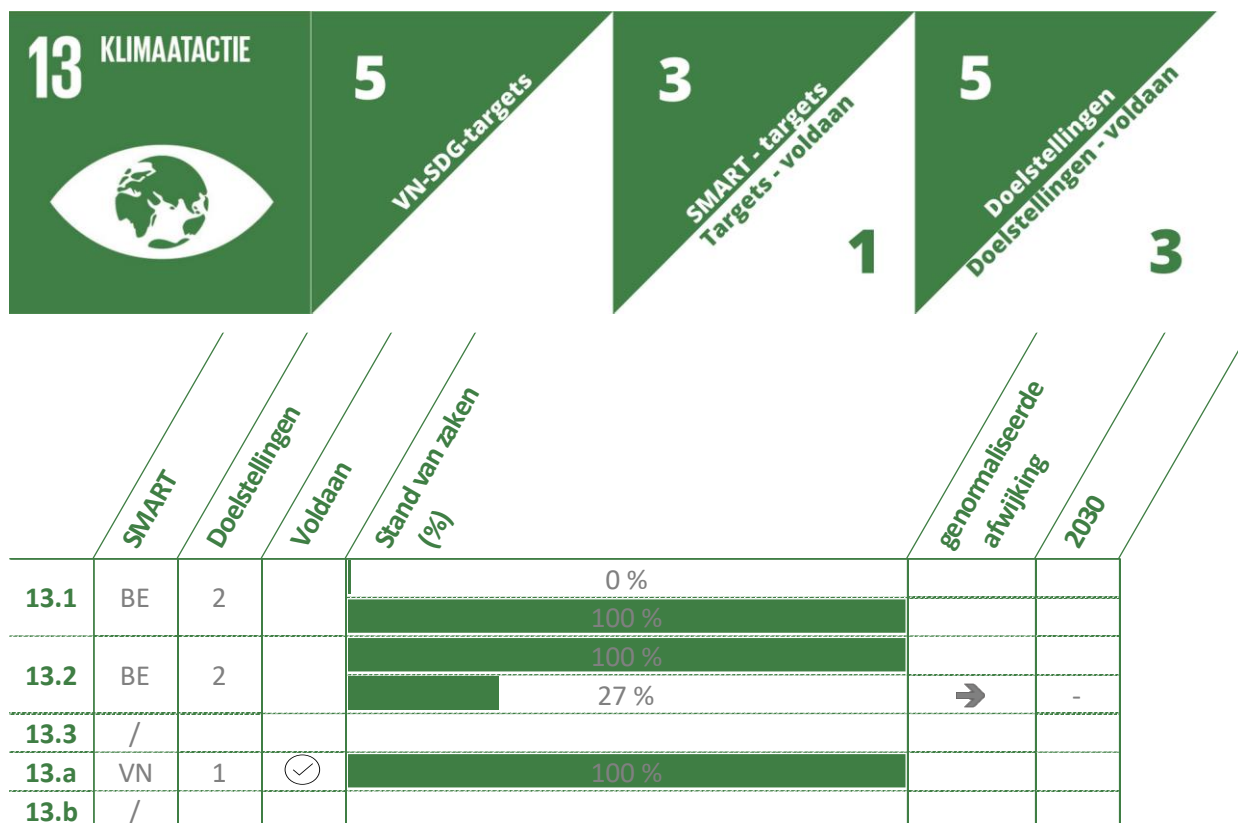
	SMART	Doelstellingen	Voldaan	Stand van zaken (%)	Genormaliseerde afwijking	2030
12.1	VN	1	✓	100 %		
12.2	/					
12.3	VN	2		geen data		
12.4	BE	2		0 %		
				100 %		
12.5	BE	2		100 %		
				0 %		
12.6	BE	1	✓	100 %		
12.7	BE	2		100 %		
				0 %		
12.8	/					
12.a	/			17.6; 17.7; 17.8		
12.b	VN	1		0 %		
12.c	BE	2		0 %		
				0 %		

SDG target 12.5 heeft twee identieke doelstellingen met SDG target 11.6.

Aanbeveling voor SDG 12:

- Voor de 3 niet-SMART targets (12.2, 12.8 en 12.a) is de aanbeveling om doelstellingen te onderschrijven bijv. zoals voorgesteld in Annex B.
- Voor de SDG targets 12.4, 12.5, 12.7, 12.b en 12.c is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets. Voor SDG target 12.3 werd geen data gevonden dus aanbeveling is voor deze doelstellingen data te verzamelen.

SDG 13: Klimaatactie

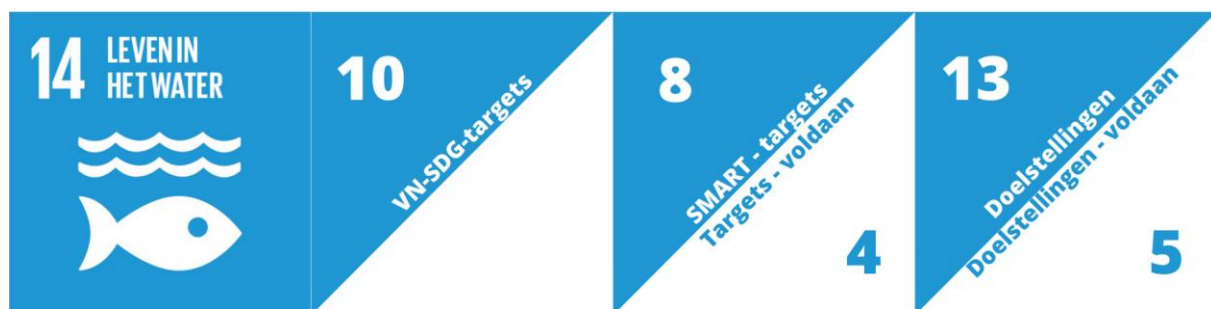

SDG target 13.1 heeft twee identieke doelstellingen met SDG target 1.5 en één daarvan met SDG target 11.5.

Aanbeveling voor SDG 13:

- Voor de 2 niet-SMART targets (13.3 en 13.b) is de aanbeveling om doelstellingen te onderschrijven bijv. zoals voorgesteld in Annex B.
- Voor de SDG targets 13.1 en 13.2 is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets. Bij beide SDG targets is het plan (adaptatieplan versus klimaatplan) beschikbaar. Voor SDG target 13.2 zou de doelstelling van -35% CO₂ reductie niet bereikt worden. Extra aanbeveling is om de doelstelling ambitieuzer te maken cf. gezien het Europees akkoord om tot -55% CO₂reductie te gaan (burden sharing).
- Voor SDG target 13.a is deze voorlopig voldaan, de aanbeveling is om verder jaarlijks op te volgen én om een nieuwe doelstelling te onderschrijven voor de internationale financiële klimaatbijdrage tot 2030.

SDG 14: Leven in het Water

	SMART	Doelstellingen	Voldaan	Stand van zaken (%)	Genormaliseerde afwijking	2030
14.1	BE	6		80 %	↑	
				0 %		
				0 %		
				100 %		
				0 %		
				0 %		
14.2	VN	1	✓	100 %		
14.3	/					
14.4	BE	1		56 %	↓	-
14.5	VN	1	✓	100 %		
14.6	BE	1	✓	100 %		
14.7	BE	1		0 %	→	
14.a	/					
14.b	BE	1		80 %		
14.c	VN	1	✓	100 %		

Aanbeveling voor SDG 14:

- Voor de 2 niet-SMART targets (14.3 en 14.a) is de aanbeveling om doelstellingen te onderschrijven bijv. zoals voorgesteld in Annex B.
- Voor de SDG targets 14.1, 14.4, 14.7 en 14.b is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets.
- Voor SDG target 14.1 de data is gehaald uit het Belgische Marine data center: de aanbeveling is om deze data toegankelijker en gebruiksvriendelijker te maken.

SDG 15: Leven op het Land

15

LEVEN OP HET LAND

12

VN-SDG-targets

5

SMART - targets
Targets - voldaan

3

5

Doelstellingen
Doelstellingen - voldaan

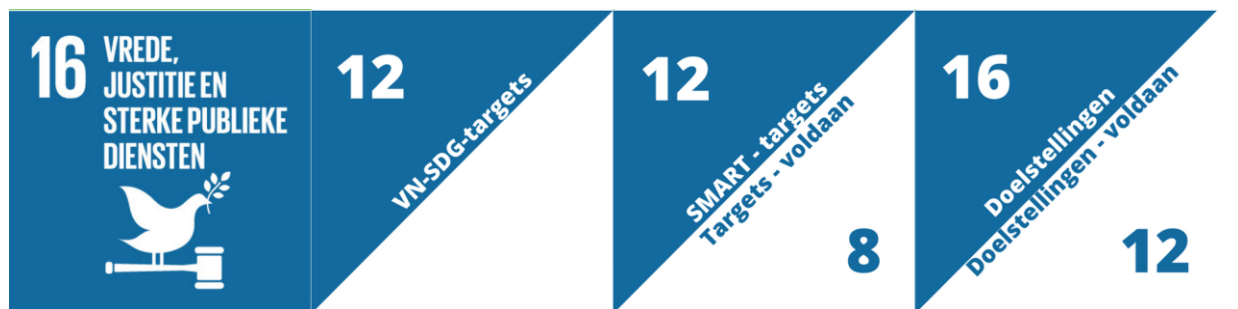
3

	SMART	Doelstellingen	Voldaan	Stand van zaken (%)	Genormaliseerde afwijking 2030		
15.1	BE	1		0 %			
15.2	/						
15.3	/						
15.4	/			17.9			
15.5	BE	1		0 %			
15.6	VN	1	✓	100 %			
15.7	BE	1	✓	100 %			
15.8	VN	1	✓	100 %			
15.9	/						
15.a	/						
15.b	/			17.1; 17.2; 17.3; 17.4			
15.c	/			15.7; 16.4; 17.9			

Aanbeveling voor SDG 15:

- Voor de 7 niet-SMART targets (15.2, 15.3, 15.4, 15.9, 15.a, 15.b en 15.c) is de aanbeveling om doelstellingen te onderschrijven bijv. zoals voorgesteld in Annex B.
- Voor de SDG target 15.1 is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets.
- Voor de SDG target 15.5 is er pas nieuwe data beschikbaar in 2024 (zes jaarlijks), dus het is even daarop wachten om de beoordeling te maken.
- Voor de SDG target 15.7 lijkt de target voldaan, maar het moet wel opgemerkt worden dat een bedreigde diersoort wanneer volledig uitgestorven (wat nefast is) plots niet meer meetelt. Dit is toch een belangrijke kanttekening bij dit resultaat.

SDG 16: Vrede, Justitie en Sterke Publieke Diensten

	SMART	Doelstellingen	Voldaan	Stand van zaken (%)	Genormaliseerde afwijking	2030
16.1	BE	3	✓	100 % 100 % 100 %		
16.2	VN	1	✓	100 %		
16.3	BE	1		90 %	↑	
16.4	BE	1		66 %	↑	
16.5	BE	1		85 %	↓	
16.6	BE	2	✓	100 % 100 %		
16.7	BE	2		100 % 40 %	↓	-
16.8	BE	1	✓	100 %		
16.9	VN	1	✓	100 %		
16.10	BE	1	✓	100 %		
16.a	BE	1	✓	100 %		
16.b	BE	1	✓	100 %		

SDG target 16.8 heeft één identieke doelstelling met SDG target 10.6.

Aanbeveling voor SDG 16:

- Voor de SDG targets 16.3 en 16.5 is er nog een kleine inspanning nodig om aan de SDG targets te voldoen. Voor SDG target 16.4 is er wat te weinig data, aanbeveling is beter data verzamelen en er lijkt inspanning nodig. Voor SDG target 16.7 blijkt het resterende punt een onvoldane drempelwaarde voor resultaat van aandeel gehandicapten als werknemers, in theorie is gelijke toegang verzekerd.
- Voor de SDG targets 16.1, 16.2, 16.6, 16.8, 16.9, 16.10, 16.a en 16.b zijn de doelstellingen voldaan, echter aanbeveling is: blijvende opvolging in praktijk én aandachtspunt waar juridisch voldaan (minstens dat er geen terugval komt van de verworven vrijheden). In praktijk zullen SDG targets 16.1 en 16.2 wellicht nooit volledig behaald worden.

SDG 17: Partnerschap om Doelstellingen te Bereiken

17 PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN 19 VN-SDG-targets 12 SMART - targets Targets - voldaan 14 Doelstellingen Doelstellingen - voldaan 9 9						
	SMART	Doelstellingen	Voldaan	Stand van zaken (%)	Genormaliseerde afwijking	2030
17.1	BE	1	✓	100 %		
17.2	VN	3		62 %	↓	
				42 %	↓	
				62 %	→	
17.3	BE	1	✓	100 %		
17.4	/					
17.5	VN	1	✓	100 %		
17.6	/					
17.7	/					
17.8	BE	1	✓	100 %		
17.9	/					
17.10	BE	1	✓	100 %		
17.11	/					
17.12	VN	1	✓	100 %		
17.13	BE	1		14 %	↓	-
17.14	BE	1		geen data		
17.15	/					
17.16	BE	1	✓	100 %		
17.17	/					
17.18	BE	1	✓	100 %		
17.19	BE	1	✓	100 %		

SDG target 17.2 heeft drie identieke doelstellingen met verschillende SDG targets: 2.a; 3.b; 9.b; 11.b.

Aanbeveling voor SDG 17:

- Voor de 7 niet-SMART targets (17.4, 17.6, 17.7, 17.9, 17.11, 17.15 en 17.17) is de aanbeveling om doelstellingen te onderschrijven bijv. zoals voorgesteld in Annex B.
- Voor de SDG targets 17.2 en 17.13 is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets. Let wel, voor SDG target 17.13 is de target zelf ruimer te beschouwen dan de naar voorgeschoven doelstelling.
- Voor SDG target 17.14 is er geen data gevonden voor de doelstelling, aanbeveling is data verzamelen.
- Voor SDG targets 17.3, 17.10, 17.16, 17.18 en 17.19 waarvan de doelstellingen voldaan zijn, wordt een opvolging aanbevolen.

5. Conclusies en Aanbevelingen.

In de resolutie 66/288 ‘The future we want’ van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties worden in hoofdstuk V. ‘Framework for action and follow-up’ verschillende paragrafen gewijd aan het formuleren van Sustainable Development Goals (SDGs).

Dit leidde op 25 september 2015 tot de goedkeuring door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van een nieuwe resolutie waarin de aanname van Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling wordt gezien als een actieplan met 17 doelstellingen en 169 targets die tussen 2016 en 2030 ingevuld en verwezenlijkt moeten worden.

Het onderzoek bestond eruit om voor deze 169 SDG targets na te gaan of deze SMART-geformuleerd waren. Indien ze niet-SMART geformuleerd waren, werd nagegaan of België SMART-doelstellingen voor deze target heeft vooropgesteld of SMART-doelstellingen heeft onderschreven via Europese of Internationale verdragen.

Voor de SMART targets (hetzij de target zelf hetzij door middel van SMART-doelstellingen die de target omvatten) werd een stand van zaken opgemaakt. Dit gaat in totaal om 119 SDG targets bestaande uit een hoger aantal doelstellingen (daar vaak meer doelstellingen per SDG target). Zie voor de volledige lijst **Annex C –doelstellingen door BE onderschreven**. Van deze 119 SDG targets zijn er 58 die als quasi voldaan kunnen beschouwd worden.

Voor de targets die niet SMART geformuleerd zijn of waarvoor geen SMART doelstellingen onderschreven worden die de target omvatten, werden bijkomende doelstellingen geformuleerd op drie ambitieniveaus. Dit gaat in totaal om 50 SDG targets. Zie voor de volledige lijst **Annex B – bijkomende ‘nieuwe’ doelstellingen voor BE**.

De SDGs zijn het resultaat van een lang politiek proces op internationaal niveau binnen de Verenigde Naties. De lijst met doelstellingen en targets zijn een consensus op een bepaald moment in de tijd. Het is belangrijk om dit aan te geven omdat het tevens verklaart waarom landen – en dus ook in België en in het bijzonder de federale overheid met zijn lange geschiedenis rond een beleid “duurzame ontwikkeling” – niet steeds onmiddellijk een 1 op 1 relatie kan voorleggen met de SDGs en de targets.

Dit onderzoek geeft een belangrijke aanzet daartoe. Een niet-exhaustieve inventaris van te monitoren SMART doelstellingen, is namelijk met dit rapport opgemaakt. Hierbij worden nog 7 aanbevelingen geformuleerd.

Aanbeveling 1:

Sluit een akkoord af met de verschillende entiteiten (federale staat, gewesten, gemeenschappen) over een formaat om een gemeenschappelijke inventaris en rapportering over de SDG’s en targets te hanteren. Dit rapport kan hiertoe een basis zijn. België staat bij de internationale gemeenschap weliswaar bekend als federale staat, maar de verwachting is toch dat er als land wordt gerapporteerd. Interactie met de gewesten en gemeenschappen, is en blijft dus noodzakelijk.

Aanbeveling 2:

Maak de inventaris volledig onderschreven door België. De opgemaakte inventaris heeft nu 119 SDG targets met meer SMART doelstellingen onderschreven door België, maar ook 50 SDG targets met voorgestelde SMART doelstellingen nog niet onderschreven door België.

Maak dus inventaris volledig voor alle 169 SDGs met door België onderschreven SMART doelstellingen; hetzij door de voorgestelde SMART doelstellingen (Annex B) te onderschrijven voor de 50 resterende SDG targets, hetzij door andere doelstellingen te definiëren voor deze targets.

Aanbeveling 3:

Maak deze inventaris bindend, eventueel uitmondend in een amendering van het K.B. van 18 juli 2013. Merk evenwel dat deze inventaris voor Agenda 2030 is, waar het K.B. met de lange termijn doelstellingen voor duurzame ontwikkeling voor 2050 heeft.

Aanbeveling 4:

Voorzie updates van de inventaris wanneer mogelijk/nodig. Zorg voor een regelmatige terugkoppeling met de regeringsleden en hun administraties over de respectievelijke doelstellingen in de SDGs, o.a. met het oog op het aanvullen en het bijhouden van de inventaris van hun engagementen.

FIDO kan hierbij een overkoepelende trekker zijn, maar ook toewijzing van bepaalde SDG (targets) is een mogelijkheid inclusief bijv. het behalen van een SDG toewijzen aan een FOD met de taak de doelstellingen te halen. SDG 16 wordt dan bijv. toegewezen aan FOD justitie.

Aanbeveling 5:

Zet in op een betere Belgische data-verzameling zodat alle SDG targets met hun gedefinieerde doelstellingen eenvoudig kunnen opgevolgd worden. Enkele SDG targets in de inventaris hebben voorlopig (beperkte) data beschikbaar. Centralisatie van de data (inclusief referenties naar websites waar data beschikbaar is voor respectievelijke SDG targets) voor de ganse inventaris via een Belgisch portaal zou een plus zijn. In dit portaal zouden per SDG target de doelstellingen kunnen worden opgenomen, de evolutie worden weergegeven en de doelstellingen en bijgevolg de target kunnen worden beoordeeld. Belangrijk hierbij is te starten van een referentiekader wat weergeeft welke doelstellingen de respectievelijke SDG target volledig omvatten. (Bijv. de site van het federaal planbureau zou op die manier kunnen aangepast/aangevuld worden).

Aanbeveling 6:

Rapporteer deze Belgische inventarisatie aanpak met bijhorende resultaten in een nieuw Voluntary National Review met de stand van zaken.

Aanbeveling 7:

Er moeten extra inspanningen worden geleverd door de federale overheid inzake beleidsprioriteiten om de resterende afstanden voor bepaalde SDG (targets) te overbruggen. Dit gaat voornamelijk om volgende bemerkingen voor de SDG targets met reeds onderschreven SMART doelstellingen (Annex C).

- Voor de SDG targets 2.1, 2.4, 2.a, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.8, 3.b, 4.1, 4.2, 5.5, 6.1, 6.2, 6.3 (=6.6), 7.1, 7.3, 8.7, 8.8, 9.1, 9.4, 9.b, 11.1, 11.2, 11.5, 11.6, 12.4, 12.5, 12.7, 12.b, 12.c, 13.1, 13.2, 14.1, 14.4, 14.7, 14.b, 15.1, 17.2, 17.13 is er nog een extra inspanning nodig, dus aanbeveling is om in te zetten op de reeds gedefinieerde doelstellingen voor deze SDG targets.
 - Voor SDG 7.1 is de bevoorradingszekerheid in feite een combinatie van de energiemix (SDG 7.2) en één van de doelstellingen bij 7.1 over energie-afhankelijkheid (niet-bereikt).

Daar de kernuitstap wellicht zal zorgen dat deze energie-afhankelijkheid stijgt, is het van belang om meer in te zetten op alternatieve bevoorrading, al dan niet in België zelf (SDG 7.2).

- Voor SDG target 17.13 is de target zelf ruimer te beschouwen dan de naar voorgeschoven doelstelling.
- Bij SDG targets 13.1 en 13.2 is het plan (respectievelijk adaptatieplan versus klimaatplan) beschikbaar. Voor SDG target 13.2 zou de doelstelling van -35% CO₂ reductie niet bereikt worden. Extra aanbeveling is om de doelstelling ambitieuzer te maken cf. gezien het Europees akkoord om tot -55% CO₂-reductie te gaan (burden sharing).
- Voor de SDG targets 4.1, 4.2, 6.1, 6.2 is de score reeds vrij hoog, Voor beide targets lijkt het echter moeilijk te zijn om de laatste percentages te overbruggen.
- Voor bovenstaande nog niet bereikte SDG targets is het nuttig om de trade-offs op de <https://knowsdgs.jrc.ec.europa.eu/interlinkages-visualization> te raadplegen om na te gaan of de resterende kloof verhinderd wordt door tegenstrijdige streefdoelen. Het is van belang hier een balans te vinden om het beleid zo coherent mogelijk te maken.
- SDG targets 2.c, 6.4, 6.5, 8.1, 8.2, 10.1, 10.4, 11.4, 13.a, 17.3, 17.10, 17.16, 17.18 en 17.19 zijn bereikt maar een (jaarlijkse) opvolging is aanbevolen.
 - Voor de SDG target 11.4 is deelname aan UNESCO als voldaan beschouwd, maar aanbeveling zou zijn om zoals in het verleden ook een financiële bijdrage te leveren.
 - Voor SDG target 13.a is de aanbeveling ook om een nieuwe doelstelling te onderschrijven voor de internationale financiële klimaatbijdrage tot 2030.
- SDG target 2.a, 3.a, 9.b, 10.b en 17.2 gaan over ODA. Indien hier focus zou worden gelegd op een stijging van aandeel ODA aan landbouw, vaccins en geneesmiddelen, technische capaciteitsopbouw, enz. dan zou dit mogelijks een trade-off veroorzaken onderling. Omwille van coherentie wordt voor elk van deze SDG targets de algemene ODA doelstellingen overgenomen van SDG target 17.2 waarbij het voornaamste is dat deze 17.2 doelstellingen nagestreefd worden (ODA) en slechts in mindere mate aan welke onderdelen die ODA wordt toegekend.
- Voor de SDG targets 4.3 en 4.5 zijn de doelstellingen juridisch behaald, maar een aandachtspunt blijft mogelijke maatschappelijke obstakels voor toegang tot onderwijs. Ook SDG target 4.7 is beleidsmatig voldaan, maar blijft een aandachtspunt om na te gaan of dit zich ook vertaalt in opgedane kennis en vaardigheden van de leerlingen.
- Voor de SDG targets 5.1, 5.2, 5.3 en 5.6 zijn de doelstellingen juridisch behaald, maar de praktijk toont aan dat deze doelstellingen in werkelijkheid nog niet gehaald worden: er is nog steeds discriminatie (5.1), geweld tegen vrouwen en meisjes komt voor (5.2), vrouwenbesnijdenis en gedwongen huwelijken gebeuren nog steeds in België (5.3) en maatschappelijke barrières kunnen toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorg verhinderen (5.6). Op deze doelstellingen dient dus blijvend ingezet te worden. SDG targets 5.1 en 5.2 zullen in praktijk wellicht nooit volledig behaald worden.
- Voor SDG target 7.2 is de doelstelling nog niet bereikt, maar het pad lijkt te voldoen tegen 2030.
- Voor enkele doelstellingen van SDG target 3.5 en voor SDG targets 3.9, 10.c, 12.3, 17.14 werd geen data gevonden dus aanbeveling is voor deze doelstellingen data te verzamelen.
- Voor SDG target 14.1 de data is gehaald uit het Belgische Marine data center: de aanbeveling is om deze data toegankelijker en gebruiksvriendelijker te maken.
- Voor de SDG target 15.5 is er pas nieuwe data beschikbaar in 2024 (zes jaarlijks), dus het is even daarop wachten om de beoordeling te maken.
- Voor de SDG target 15.7 lijkt de target voldaan, maar het moet wel opgemerkt worden dat een bedreigde diersoort wanneer volledig uitgestorven (wat nefast is) plots niet meer meetelt. Dit is toch een belangrijke kanttekening bij dit resultaat.
- Voor de SDG targets 16.3 en 16.5 is er nog een kleine inspanning nodig om aan de SDG targets

te voldoen. Voor SDG target 16.4 is er wat te weinig data, aanbeveling is beter data verzamelen en er lijkt inspanning nodig.

- Voor SDG target 16.7 blijkt het resterende punt een onvoldane drempelwaarde voor resultaat van aandeel gehandicapten als werknemers, in theorie is gelijke toegang verzekerd.
- Voor de SDG targets 16.1, 16.2, 16.6, 16.8, 16.9, 16.10, 16.a en 16.b zijn de doelstellingen voldaan, echter aanbeveling is: blijvende opvolging in praktijk én aandachtspunt waar juridisch voldaan (minstens dat er geen terugval komt van de verworven vrijheden). In praktijk zullen SDG targets 16.1 en 16.2 wellicht nooit volledig behaald worden.

Referentielijst

Addis Taks initiative (for 2025), 2020. https://www.addistaxinitiative.net/
Advies van het Comité van de Regio's, Mededeling van de Commissie — Het programma „Schone lucht voor Europa” (CAFE): Naar een thematische strategie voor de luchtkwaliteit”, 2002.
Agence Wallonne de la Santé, de la Protection sociale, du Handicap et des Familles (AVIQ). Plan Wallon de prévention et promotion de la santé, 2017. http://sante.wallonie.be/sites/default/files/AVIQ-18-19401-Rapport%20Plan%20W%20Pr%C3%A9vention%20dk%C5%BE%20-%20accessible.pdf
Begeleidingscommissie voor de aanwerving van personen met een handicap in het federaal openbaar ambt (BCAPH), 2018. https://fedweb.belgium.be/nl/nieuws/2018/tewerkstelling-personen-met-een-handicap-lichte-daling-2017
Belgian Veterinary Surveillance of Antibacterial Consumption, National consumption report, 2020. https://belvetsac.ugent.be/BelvetSac_report_2019.pdf
Belgisch Nationaal strategisch plan voor aquacultuur, -. http://www.aquacultuurvlaanderen.be/sites/aquacultuurvlaanderen.be/files/public/Nationaal-Strategisch-Plan-voor-Aquacultuur.pdf
Belgisch Staatsblad, Koninklijk besluit houdende vaststelling van de federale beleidsvisie op lange termijn inzake duurzame ontwikkeling 8/10/2013. https://www.ejustice.just.fgov.be/doc/rech_n.htm
Belgisch staatsblad, Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 2 oktober 1937 houdende het statuut van het rijkspersoneel, 08/06/2012. https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/2_juni_2012_-_koninklijk_besluit_tot_wijziging_vans.pdf
Belgische grondwet, 1831.
Belgische Overheid, 2021. https://klimaat.be/klimaatbeleid/internationaal/vn-klimaatverdrag/bijstand
Belgische Overheid, 2021. https://www.belgium.be/nl/huisvesting/huisvestingsproblemen/onbewoonbaarheid
Belgische Overheid, Algemene Beleidsnota Asiel en Migratie voor 2020-2021, 11/2020. https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/1580/55K1580014.pdf
Belgische Overheid, Algemene Beleidsnota Buitenlands Zaken, Europese Zaken en Buitenlandse Handel, 11/2020. https://www.lachambre.be/flwb/pdf/55/1580/55K1580020.pdf
Belgische Overheid, Algemene Beleidsnota Energie, 2020. https://www.dekamer.be/flwb/pdf/55/1580/55K1580007.pdf
Belgische Overheid, Algemene beleidsnota Internationale Ontwikkeling, Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers, doc. 54 2111/002, 28/10/2016.
Belgische Overheid, Algemene Beleidsnota Ontwikkelingssamenwerking, 11/2020. https://www.fdfa.be/sites/default/files/atoms/files/Beleidsnota%20BB%20en%20OS.pdf

Belgische Overheid, Koninklijk besluit van 22 september 2004, gewijzigd door het KB van 25 april 2014 , ivm Jaaractieplannen voor duurzame ontwikkeling, 2014.
Belgische overheid, Naar een gezond België: indicatoren van gezondheid en zorg, 2021. gezondbelgie.be
Belgische overheid, Nationaal Actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld (2015-2019), -. https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/nap_2015-2019.pdf
Belgische Overheid, Nationaal Hervormingsprogramma – België 2011, 2011.
Belgische Overheid, Nationaal HIV-plan België, 2013. http://www.breach-hiv.be/media/docs/HIVPlan/NationalPlanDutch.pdf
Belgische Overheid, Nationale Klimaatcommissie, Belgisch geïntegreerd Nationaal Energie en Klimaatplan (NEKP, 2021-2030), 2019.
Belgische Overheid, Nationale Klimaatcommissie, Belgisch Nationaal Adaptatieplan (2017-2020), -. https://www.cnc-nkc.be/sites/default/files/report/file/nap_nl_0.pdf
Belgische Overheid, Omzendbrief Integratie van duurzame ontwikkeling, met inbegrip van sociale clausules en maatregelen ten voordele van kleine en middelgrote ondernemingen, in het kader van overheidsopdrachten geplaatst door federale aanbestedende instanties, 2014. https://www.publicprocurement.be/sites/default/files/documents/omzendbrief_duurzame_aankopen_van_16_me_i_2014.pdf
Belgische Overheid, POD Maatschappelijke Integratie, 3rde federaal armoedeplan (2016-2019), -. https://www.mi-is.be/nl/het-federaal-plan-armoedebestrijding
Belgische Overheid, POD Maatschappelijke integratie, Nationaal kinderarmoedebestrijdingsplan, 2015. https://www.mi-is.be/nl/themas/armoede/kinderarmoede/algemeen
Belgische overheid, Strafwetboek, 2021. http://www.ejustice.just.fgov.be/wet/wet.htm
Belgische Overheid, Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak in besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden (Verdrag van Aarhus), 1998.
Belgische Overheid, Vlaams Energie en Klimaatplan, 2021-2030, 09/12/2019. https://www.vlaanderen.be/publicaties/vlaams-energie-en-klimaatplan-2021-2030-algemeen-kader-voor-de-geintegreerde-nationale-energie-en-klimaatplannen
Belgische Overheid, Wet van 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur, 1994.
Belgische Overheid, Wet van 15 december 2013 (wet houdende diverse bepalingen inzake administratieve vereenvoudiging) (RIA), 2013.
Belgische Overheid, Wet van 15 mei 2014 betreffende de rechten en verplichtingen van reizigers in het treinverkeer, 2014.
Belgische Overheid, Wet van 18 september 2017, tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten, 2017.
Belgische Overheid, Wet van 19 maart 2013 betreffende de Belgische ontwikkelingssamenwerking, 2013.
Belgische Overheid, Wet van 9 juni 2006, Wet houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens, 2006.

Bundesministerium für Bildung und Forschung. Schule macht stark, 27/01/2021. https://www.bmbf.de/de/schule-macht-stark-9954.html
CITES, Revised set of indicators to measure progress with the CITES Strategic Vision 2008-2020, 2015. https://cites.org/sites/default/files/eng/com/sc/66/Reporting/Revised%20set%20of%20indicators%20to%20measure%20progress%20with%20the%20CITES%20Strategic%20Vision.pdf
Coalition for Global Hepatitis Elimination, Country progress: Belgium, -. https://www.globalhep.org/country-progress/belgium
COP, 15e conferentie van de partijen van Kopenhagen, jaarlijkse internationale klimaatconferentie, 2009.
Council of the European Union, Council conclusions on education for sustainable development, 11/2010. https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/117855.pdf
De Belgische Ontwikkelingssamenwerking, Beleidsnota - het recht op gezondheid en gezondheidszorg, 2008. https://diplomatie.belgium.be/sites/default/files/downloads/beleidsnota_gezondheidszorg.pdf
De Belgische ontwikkelingssamenwerking, Strategienota voor de onderwijssector, 2013. https://diplomatie.belgium.be/sites/default/files/downloads/strategienota_onderwijs_2013_nl.pdf
De kamer,-. https://www.dekamer.be/toegankelijk/laChambre_visite_assister.htm
EEA, State of nature in the EU, 2020. https://www.eea.europa.eu/publications/state-of-nature-in-the-eu-2020
EU (Raad), document 9241/15, Een nieuw wereldwijd partnerschap voor de uitbanning van armoede en voor duurzame ontwikkeling na 2015, 26/05/2015. https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/vju94ecbsczm?ctx=vg9pjq8ja4z2&tab=1&start_tab0=725
EU, Eurostat, European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC), 2020. https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/overview
EU, Eurostat, How do women and men use their time – statistics, 2020. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=How_do_women_and_men_use_their_time_-_statistics&oldid=463738
EU, Eurostat, Self-reported unmet need for medical examination and care by sex, 2020. https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/-/sdg_03_60
EU, Eurostat, Sustainable Development Goals Overview, -. https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi
EU, Verordening 1143/2014 de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten, 2014. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A32014R1143&from=EN
EU, Verordening 2018/1999 inzake de governance van de energie-unie en van de klimaatactie, 2018. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex:32018R1999
EU, Verordening 338/97, de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer, 1996. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/ALL/?uri=CELEX%3A31997R0338

EU, Verordening 511/2014 toegang tot genetische rijkdommen en de eerlijke en billijke verdeling van voordelen voortvloeiende uit hun gebruik in de Unie, 2014. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0511
EU, Verordening 865/2006 de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer, 2006. https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2006R0865:20080225:NL:PDF
Europe Sustainable Development report 2020 (Annex 1 – Methodology), 08/12/2020. https://www.sdgindex.org/reports/europe-sustainable-development-report-2020/
European Commission – EU Emissions Trading System (ETS) https://ec.europa.eu/clima/policies/ets_en
European Commission (Raad), de bescherming van in het wild levende dier- en plantesoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer, 1996. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/ALL/?uri=CELEX%3A31997R0338
European Commission (Raad), Verordening 338/97, de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer, 2006. https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2006R0865:20080225:NL:PDF
European Commission, Declaration Commitment on Women in Digital, 2019. https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/eu-countries-commit-boost-participation-women-digital
European Commission, Digital Education Action Plan (2021-2027), 06/2020-09/2020. https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_en
European Commission, EU Gender Action Plan (2016-2020), with the joint staff working document: Gender Equality and Women's Empowerment: Transforming the Lives of Girls and Women through EU External Relations (2016-2020), 2015. https://europa.eu/capacity4dev/public-gender/wiki/eu-gender-action-plan-2016-2020 https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/joint_staff_working_document_-_gender_equality_and_womens_empowerment.pdf
European Commission, Europe 2020 Strategy, A strategy for a smart, sustainable and inclusive growth, 2010. https://www.europa-nu.nl/id/vicyffri83lm/eu_2020_strategie
European Commission, European Agenda for Adult Learning, 2011. https://epale.ec.europa.eu/en/policy-in-the-eu/implementing-the-european-agenda-for-adult-learning
European Commission, European Pillar of social rights, 2017. https://ec.europa.eu/info/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_en
European Commission, European policy cooperation (ET 2020 framework), -. https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_en
European Commission, Reflection paper: towards a sustainable development by 2030, COM/2019/22, 2019. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0022&from=EN
European Commission, Waste Framework Directive, Directive 2008/98/EC. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0098&from=EN

European Commission, Farm to fork strategy, 2020. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0381&from=NL
European Council, G20 Summit, Brisbane, 15-16/11/2014. https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2014/11/15-16/
European Environment Agency, EA www.eea.europa.eu
European Environment Agency, WISE water framework directive (data viewer), 2018. https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/wise-wfd
European Union Agency for Fundamental Rights, Violence against Women: An EU-wide Survey, 2014. https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report
European Union, Charter of Fundamental Rights of the European Union, 2000. https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf
European Union, European Framework for Action on Mental Health and Wellbeing, 2016. https://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/other/guides_for_applicants/h2020-SC1-BHC-22-2019-framework-for-action_en.pdf
Europees Economisch en Sociaal Comité, Reflection Paper 'Towards a Sustainable Europe by 2030, 2018. https://www.eesc.europa.eu/nl/our-work/opinions-information-reports/opinions/reflection-paper-towards-sustainable-europe-2030
Europees Parlement en de Raad, Verordening (EG) Nr. 1371/2007, betreffende de rechten en verplichtingen van reizigers in het treinverkeer, 2007.
Europees Parlement en Europese Raad, Richtlijn 2000/60/EG (Kaderrichtlijn Water), 2000. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5c835afb-2ec6-4577-bdf8-756d3d694eeb.0005.02/DOC_1&format=PDF
Europees Parlement en Europese Raad, Richtlijn 2014/95/EU tot wijziging van Richtlijn 2013/34/EU met betrekking tot de bekendmaking van niet-financiële informatie en informatie inzake diversiteit door bepaalde grote ondernemingen en groepen, 2014. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014L0095&from=EN
Europees Parlement en Europese Raad, Vogelrichtlijn, richtlijn 2009/147/EG, 2009. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02009L0147-20130701&qid=1396438819888&from=EN
Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, 1950. https://www.echr.coe.int/documents/convention_nld.pdf
Europese Commissie, Aanbevelingen van de Commissie voor het strategisch GLB-plan van België, 2020. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52020SC0368
Europese Commissie, actieplan inzake mensenrechten en democratie (2020-2024), 2020. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020JC0005&from=NL
Europese Commissie, De Europese Green Deal, 2019.

https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0005.02/DOC_1&format=PDF
Europese Commissie, Een Unie van gelijkheid: strategie voor gendergelijkheid (2020-2025), 2020. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152
Europese Commissie, EU Agenda and Action Plan on Drugs (2021-2025), 24/07/2020. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/20200724_com-2020-606-commission-communication_en.pdf
Europese Commissie, EU-biodiversiteitstrategie voor 2030, 20/05/2020. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a3c806a6-9ab3-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0008.02/DOC_1&format=PDF
Europese Commissie, National Policies Platform, 2021. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/en/content/youthwiki/38-development-entrepreneurship-competence-germany
Europese Raad, Het pakket schone lucht: een betere luchtkwaliteit in Europa, 25/02/2020. https://www.consilium.europa.eu/nl/policies/clean-air/
Europese Raad, Strategic framework for European cooperation in education and training (ET 2020), 2009.
Europese Unie, Verdrag van Maastricht, 1992.
FAO, Factsheets on the 21 SDG indicators under FAO custodianship – a highlight on the main indicators with the greatest gaps in country reporting, 2020. http://www.fao.org/3/ca8958en/CA8958EN.pdf
FAO, International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture, 2001.
FAO, sustainable development goals indicator 2.c.1, 2015-2019. http://www.fao.org/sustainable-development-goals/indicators/2c1/en/
Federaal Planbureau, 2021. https://indicators.be/
Federale Politie, Criminaliteitsstatistieken, 2020. http://www.stat.policefederaale.be/criminaliteitsstatistieken/interactief/tabel-per-politiezone/
Fédération Wallonie-Bruxelles, Enseignement et Recherche Scientifique. L'éducation relative à l'environnement et au développement durable, 2011. http://enseignement.be/download.php?do_id=10335
German Federal Ministry for Economic Affairs and Energy, Digital Strategy 2025, 2018. https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/the-digital-strategy-of-the-german-government-1550216
German Sustainable development strategy, 2020.
Gouvernement français. Education and training 2020 strategy
Gouvernement français. Priorité Prévention. Rester en bonne santé tout au long de sa vie, 2018. https://solidarites-sante.gouv.fr/IMG/pdf/180702-pnlt_def.pdf
Gouzée N., Mazijn B. and Bilharz S. (eds.), Indicators of Sustainable Development for Decision-making. Proceedings First International Workshop, Planbureau, april 1995.

Gouzée N., Mazijn B. and Bilharz S. (eds.), Indicators of Sustainable Development for Decision-making. Proceedings Second International Workshop, Planbureau, april 1997.
HM Government, A Green Future: Our 25 Year Plan to Improve the Environment, 2018. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/693158/25-year-environment-plan.pdf
Human Rights Council, The parlous state of poverty eradication, report of the Special Rapporteur on extreme poverty and human rights, , 15 June - 3 July 2020, 2020. https://chrgj.org/wp-content/uploads/2020/07/Alston-Poverty-Report-FINAL.pdf
ICDO, Rapport van de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling, 2005. https://www.duurzameontwikkeling.be/sites/default/files/document/files/verslag_icdo_2005_nl.pdf
Instituut voor Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, Wet Gender Mainstreaming, 2017. https://igvm-iefh.belgium.be/nl/activiteiten/gender_mainstreaming/wet_gender_mainstreaming
International Alliance to Combat Ocean Acidification, A Global Call to Action, 2016. https://www.oaalliance.org/wp-content/uploads/2016/11/International-OA-Alliance-Call-to-Action-Final.pdf
IWEPS, Ou en est la Wallonie par rapport aux objectifs de développement durable, 2019. https://www.iweps.be/wp-content/uploads/2020/01/SPW-IWEPS-Rapport-indicateurs-ODD-2020-rapport-complet.pdf
Kaderrichtlijn Mariene Strategie – Art 8 lid 1a & 1b België, Actualisatie van de initiële beoordeling voor de Belgische mariene wateren, 2018 – 2024. https://www.health.belgium.be/sites/default/files/uploads/fields/fpshealth_theme_file/initiele_beoordeling_msfd_2018.pdf
Kaderrichtlijn Mariene Strategie – Art 9 & 10, België, Actualisatie van de omschrijving van goede milieutoestand en vaststelling van milieudoelen voor de Belgische mariene wateren, 2018 – 2024. https://www.health.belgium.be/sites/default/files/uploads/fields/fpshealth_theme_file/goede_milieutoestand_en_milieudoelen_msfd_2018.pdf
Knack, 2020. https://www.knack.be/nieuws/belgie/arbeidsinspectie-stelde-in-2018-39-inbreuken-vast-op-kinderarbeid/article-news-1562829.html
Knoema, 2021. https://knoema.com/atlas/Belgium/topics/Demographics/Mortality/Under-5-mortality-rate
Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel, Belgisch Nationaal knooppunt voor het Verdrag inzake biologische diversiteit (ed.), Biodiversiteit 2020 – Actualisering van de Belgische Nationale Strategie. 161 pp, 2013. https://www.cbd.int/doc/world/be/be-nbsap-v2-nl.pdf
Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Zeeverontreiniging voor onze kust in cijfers, 2021. https://odnature.naturalsciences.be/mumm/nl/aerial-surveillance/results
MYRIA, 2021. https://www.myria.be/files/MYRIA_Jaarlyks_evaluatierapport_2020_Mensenhandel_en_mensensmokkel-3.pdf https://www.myria.be/nl/publicaties/jaarverslag-mensenhandel-en-mensensmokkel-2020-achter-gesloten-deuren

Nationale Bank van België, 2021. https://www.nbb.be/nl/over-de-nationale-bank/taken-en-activiteiten/het-financieel-toezicht
Nationale Klimaatcommissie,, Beleidsakkoord over de intrabelgische Burden Sharing, 2015. https://www.cnc-nkc.be/nl/wetgevend-kader/samenwerkingsakkoorden-protocolakkoord-etc
Nederlandse Rijksoverheid, Nationaal preventieakkoord, 2018. https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/roken/documenten/convenanten/2018/11/23/nationaal-preventieakkoord
Nederlandse Rijksoverheid, Nationaal techniekpact: Focus en versnellen, 2018. https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2018/06/04/nationaal-techniekpact-focus-en-versnellen
OECD, How to measure distance to SDG targets anywhere: Adapting the methodology of the Measuring Distance to the SDG Targets study to go beyond OECD countries, with an application to selected Latin American countries, 2020. http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=SDD/DOC(2020)3&docLanguage=En
OECD, Towards Green Growth: Monitoring Progress, 2011. https://read.oecd-ilibrary.org/environment/towards-green-growth-monitoring-progress_9789264111356-en
OESO, Programme for International Student Assessment (PISA), 2021. https://www.statistiekvlaanderen.be/nl/pisa-scores
OESO, Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC), 2021. https://www.oecd.org/skills/piaac/
Onderwijs Vlaanderen, Kwalificaties en curriculum, 2021. https://www.kwalificatiesencurriculum.be/zestien-sleutelcompetenties
Orsini M. & Mazijn B., Evaluation de la politique fédérale au regard des engagements pris dan le cadre du programme de développement durable à l'Horizon 2030 des Nations Unies. Rapport Final, ICEDD asbl & IDO vzw, 2018.
OVAM, The Flemisch Material Footprint is too high to be Sustainable, 2020. https://www.ovam.be/sites/default/files/atoms/files/20200611_materialenvoetafdruk_Flanders_too_high.pdf
Permanente interkabinettenwerkgroep armoedebestrijding, Brussels actieplan armoedebestrijding (2014-2019), 10/10/2018. https://www.ccc-ggc.brussels/nl/observatbru/publications/brussels-actieprogramma-armoedebestrijding-2014-2019
Raad van de Europese Unie, EU-optreden ter versterking van een op regels gebaseerd multilateralisme, 2019. https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10341-2019-INIT/nl/pdf
Raad van Europa, Istanbul Convention Action against violence against women and domestic violence -Toolkit for monitoring implementation, 2011. https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/belgium https://rm.coe.int/1680462530 https://www2.unwomen.org/-/media/field%20office%20eca/attachments/publications/2018/istanbul%20convention%20monitoring%20manual.pdf?la=en&vs=2527

Raad van Europa, Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (Habitatrichtlijn), 1992. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:01992L0043-20130701&qid=1396439897249&from=EN
Reporters sans Frontières, 2021. https://rsf.org/en/ranking
Schils, R. et al. (2018). Cereal yield gaps across Europe. European Journal of Agronomy, Volume 101, November 2018, pp. 109-120. https://doi.org/10.1016/j.eja.2018.09.003
Sciensano, Druggebruik Gezondheidsenquête 2018, 2019. https://www.sciensano.be/sites/default/files/id_rapport2_his2018_nl_v3.pdf
Sciensano Epidemiologie van aids en hiv-infectie in België. Toestand op 31 december 2019, 2020. https://www.sciensano.be/nl/biblio/epidemiologie-van-aids-en-hiv-infectie-belgie-toestand-op-31-december-2019
Statistiek Vlaanderen, Digitale vaardigheden bij burgers Digitale vaardigheden bij burgers, 2021. https://www.statistiekvlaanderen.be/nl/digitale-vaardigheden-bij-burgers#:~:text=dan%20EU%2Dgemiddelde,Bijna%20twee%20derde%20van%20de%20bevolking%20beschikt%20over%20digitale%20basisvaardigheden,74%20jaar%20over%20digitale%20basisvaardigheden.&text=In%202019%20bleven%20bij%2026,zijn%20de%20vaardigheden%20meer%20gevoerd
Sustainable development in the European Union MONITORING REPORT ON PROGRESS TOWARDS THE SDGS IN AN EU CONTEXT 2017. https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/8461633/KS-04-17-780-EN-N.pdf/f7694981-6190-46fb-99d6-d092ce04083f
The Access and Benefit-Sharing Clearing-House, 2021. https://absch.cbd.int/
Trade for Development Centre, 2021. http://www.tdc-enabel.be
UK government, Department for Environment, Food & Rural Affairs, At a glance: summary of targets in our 25 year environment plan, 2019. https://www.gov.uk/government/publications/25-year-environment-plan/25-year-environment-plan-our-targets-at-a-glance
UK Government, Digital Strategy for a Digital Economy, 2015. https://www.gov.uk/government/publications/uk-digital-strategy
UK government, Keeping Children Safe at School Guidance, -. https://www.gov.uk/government/publications/keeping-children-safe-in-education--2
UK Government, Towards a smoke-free generation: a tobacco control plan for England, 2017. https://www.gov.uk/government/publications/towards-a-smoke-free-generation-tobacco-control-plan-for-england#:~:text=The%20objectives%20of%20the%20tobacco,occupations%20and%20the%20general%20population
UN Environment, The clearing house mechanism of the Convention on Biological Diversity, 2019. https://chm.cbd.int/pdf/documents/nationalReport6/246111/5

UN Woman, Agreed Conclusions of the Commission on the Status of Women (CSW) on the elimination and prevention of all forms of violence against women and girls, 2013. https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/csw/57/csw57-agreedconclusions-a4-en.pdf?la=en&vs=700
UNCCD, Good Practice Guidance SDG Indicator 15.3.1 Proportion of land that is degraded over total land area, 2017. https://www.unccd.int/sites/default/files/relevant-links/2017-10/Good%20Practice%20Guidance_SDG%20Indicator%2015.3.1_Version%201.0.pdf
UNECE , 1999 Protocol to Abate Acidification, Eutrophication and Ground -level Ozone to the Convention on Longrange, 2012. Transboundary Air Pollution, as amended on 4 May 2012. http://www.unece.org/env/lrtap/multi_h1.html
UNECE, Monitoring Framework for the ICPD Programme of Action beyond 2014, 2018. https://www.unece.org/fileadmin/DAM/pau/age/lcpd/ICPD-25/Monitoring_framework/UNECE_Monitoring_Framework_for_ICPD_PoA_beyond_2014.pdf
UNEP, 2021. https://www.unep.org/
UNESCO, Unpacking Sustainable Development Goal 4, Education 2030, 2017. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246300
Unia, 2021. https://www.unia.be/nl
United Nation, Convention on the Law of the Sea, 1982. https://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf
United Nations Global SDG Database, 2021. https://unstats.un.org/sdgs/indicators/database/
United Nations Human Rights, Convention of the Rights of the Child, 1989. https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx https://www.unicef.org/child-rights-convention/convention-text
United Nations Statistics Divisions (UNSD), E-Handbook on Sustainable Development Goals Indicators, 2020. https://unstats.un.org/wiki/display/SDGeHandbook/Home
United Nations, Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development, United Nations, Resolution A/RES/69/313, 27/07/2015, 2015.
United Nations, Convention Against Corruption, 2004.
United Nations, Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women - Seventh periodic reports of States parties due in 2012, 2012. http://bdf.belgium.be/media/static/files/import/cedaw_rapport/2012-10-02-cedaw-seventh-report-belgium.pdf
United Nations, Convention on the Rights of Persons with Disabilities, 2006. https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html
United Nations, Convention to combat desertification, Countries setting voluntary LDN targets, 2015. https://knowledge.unccd.int/home/country-information/countries-with-voluntary-ldn-targets
United Nations, New York Declaration on forests, 2014. https://forestdeclaration.org/

United Nations, Political Declaration of the High-level Meeting on Universal Health Coverage “Universal health coverage: moving together to build a healthier world”, 2019
United Nations, Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015 –2030, 2015. https://www.unisdr.org/we/coordinate/sendai-framework
United Nations, The Future We Want, A/RES/66/288,, 2012.
United Nations, Transforming our World: the 2030 agenda for sustainable development, A/RES/70/1, 2015.
UNSTAT, 2021. https://unstats.un.org/wiki/display/SDGeHandbook/Home https://unstats.un.org/sdgs/metadata https://country-profiles.unstatshub.org/bel#
Vandemoortele J., The MDGs: ‘M’ for Misunderstood? , 2007. https://www.wider.unu.edu/publication/mdgs-‘m’-misunderstood .
Verenigde Naties, Political declaration of the high-level meeting on universal health coverage, 2019.
Verklaring en Actieprogramma van Wenen, Wereldconferentie Mensenrechten, Wenen, 14-16 juni 1993
Vlaams expertisecentrum alcohol en andere drugs, Factsheet Alcohol, 2019. https://www.vad.be/themas/alcohol
Vlaamse Overheid, Decreet van 22 maart 2019 betreffende de toegang tot genetische rijkdommen en de eerlijke en billijke verdeling van voordelen die voortvloeien uit hun gebruik, 2019.
Vlaamse Overheid, Luchtbeleidsplan Vlaanderen, 2019. https://omgeving.vlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/1%20VR%202019%202510%20MED.0359-2%20Luchtbeleidsplan.pdf
Vlaamse Regering, Indicatorenset Vizier 2030 — Een 2030-doelstellingenkader voor Vlaanderen, 2020. https://beslissingenvlaamseregering.vlaanderen.be/document-view/5F75EC290379AD00080001E9
Vlaamse Regering, Regeerakkoord van de Vlaams Regering 2019-2024.
Vlaamse Regering, Vlaams actieplan armoedebestrijding 2020-2024, 2020. https://armoede.vlaanderen.be/?q=vlaams-actieplan
Vlaamse Vereniging voor Respiratoire Gezondheidszorg en Tuberculosebestrijding vzw, Tuberculoseregister België, 2021. https://tuberculose.vrgt.be/
VN Actie Agenda Addis Abeba, 2015- 07. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2051AAAA_Outcome.pdf
Waalse Overheid, Plan Wallon de lutte contre la pauvreté 2017-2019, 2018. https://www.armoedebestrijding.be/Planluttepauvret%C3%A9_documentcomplet%20_mars2018.pdf
Wallex, Décret relatif à l'accès aux ressources génétiques et au partage juste et équitable des avantages découlant de leur utilisation, 20/05/2020. https://wallex.wallonie.be/nl/contents/acts/31/31263/1.html

Wereldeconomisch Forum, Global Gender Gap Report, 2020. http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf
Wereldgezondheidsorganisatie, (Environmental Noise Guidelines for the European Region) 2018.
WHO European Region. European Mental Health Action Plan (2013-2020), 2015. https://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/european-mental-health-action-plan-20132020-the
WHO regional office for Europe - Action plan for sexual and reproductive health - Towards achieving the 2030 Agenda for Sustainable Development in Europe - leaving no one behind, 2016. https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0003/322275/Action-plan-sexual-reproductive-health.pdf
WHO Regional Office for Europe. European Action plan to reduce the harmful use of alcohol 2012-2020, 2012. https://www.euro.who.int/en/health-topics/disease-prevention/alcohol-use/publications/2012/european-action-plan-to-reduce-the-harmful-use-of-alcohol-20122021
WHO, "Mondiaal actieplan voor de strijd tegen de niet-overdraagbare ziekten 2013-2020", 2013. https://www.who.int/nmh/global_monitoring_framework/2013-11-06-who-dc-c268-whp-gap-ncds-techdoc-def3.pdf?ua=1
WHO, 13th General Programme of Work (GPW 13) Impact Framework: Targets and Indicators (2018-2023), 2019. https://www.who.int/about/what-we-do/thirteenth-general-programme-of-work-2019---2023
WHO, A Strategic Framework for Emergency Preparedness, 2017. https://www.who.int/ihr/publications/9789241511827/en/
WHO, Boelen, C., Heck, J., Division of Development of Human Resources for Health. Defining and measuring the social accountability of medical schools, 1995. https://apps.who.int/iris/handle/10665/59441
WHO, Global nutrition targets 2025 , -. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/149018/WHO_NMH_NHD_14.2_eng.pdf?sequence=1
WHO, Health for All policy framework for the WHO European Region (Health 21), 1999. https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0010/98398/wa540ga199heeng.pdf
WHO, Targets and Indicators for Health 2020, 2018. https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0009/378945/Targets4_EN_WEB.pdf
World Conference on Women, Beijing Declaration and Platform for Action for Equality, Development and Peace, 1995. https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/browse/bpfa; https://www2.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2015/evaw-from-beijing-to-sdgs.pdf?v=1&d=20151202T154135
World Education Forum, Dakar Framework for Action, Education for All: Meeting our Collective Commitments, 2000. https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=1681&menu=885
World Health Organization (2006), Air quality guidelines. Global update 2005. Particulate matter, ozone, nitrogen dioxide and sulfur dioxide (global update 2005). http://www.euro.who.int/en/health-topics/environment-and-health/air-quality/publications/pre2009/air-quality-guidelines.-global-update-2005.-particulate-matter,-ozone,-nitrogen-dioxide-and-sulfur-dioxide

World Health Organization, International Health Regulations, 2005. https://www.who.int/health-topics/international-health-regulations#tab=tab_1
World Health Organization, Kaderovereenkomst inzake de bestrijding van het tabaksgebruik, 2003. https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/94b265e9-5ceb-4a1e-822b-350c1bcb7412/language-nl
World Tourism Organisation, 2021. https://www.unwto.org/

